

Eläketurvakeskuksen
raportteja

Kokonaiseläke 2023

Katsaus työeläkkeen, kansaneläkkeen ja verotuksen
määräytymiseen

Suvi Ritola
Samuli Tuominen

Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2023

Kokonaiseläke 2023

Katsaus työeläkkeen, kansaneläkkeen ja verotuksen
määräytymiseen

Suvi Ritola
Samuli Tuominen

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Phone: +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

Helsinki 2023

ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

Tiivistelmä

Työeläkkeen, kansaneläke-etuuksien sekä eläkkeiden verotuksen määräytyminen vaikuttavat kaikki osaltaan eläkkeensaajan käteen jäävään nettoeläkkeeseen. Katsaus kokoaa yhteen näiden tekijöiden määräytymisen vuonna 2023. Esimerkkitaulukot kertovat, miten kokonaisnettoeläke muodostuu eri tulotasoilla. Verotusta on tarkasteltu myös yleisemmin ja vertailtu eläkkeensaajan ja palkansaajan vero- ja maksurasi-tetta eri tulotasoilla.

Työeläkkeet nousivat työeläkeindeksin mukaisesti 6,8 prosenttia vuoden 2023 alussa. Palkkakerroin, jolla muun muassa tarkistetaan työansiot eläkettä määrättäessä, nousi 3,8 prosenttia.

Vuonna 2023 työeläkkeen alimpaan vanhuuseläkeikään tulevat vuonna 1959 syntyneet (vanhuuseläkeikä 64 vuotta ja 3 kuukautta). Alkavat työeläkkeet tarkistetaan elinaika-kertoimella. Vuodelle 2023 laskettu elinaikakerroin, joka koskee vuonna 1961 synty-neiden vanhuuseläkkeitä tai vuonna 2023 ennen 62 ikävuoden täyttämistä alkavia eläkkeitä, on 0,94419. Se pienentää kuukausieläkettä noin 5,6 prosenttia.

Vuoden 2023 alussa kansaneläkkeen ja takuueläkkeen määrää korotettiin kansan-eläkeindeksin mukaisesti 4,2 prosenttia. Kansaneläkkeisiin tehtiin myös 3,5 prosen-tin korotus vuoden 2022 elokuussa. Näistä yhteenlaskettu korotus vuoden 2022 alkuun verrattuna on 7,8 prosenttia. Yksin asuvan henkilön kansaneläkkeen täysi määrä vuonna 2023 on 732,67 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvan 654,13 euroa kuukaudessa. Takuueläkkeen kanssa vähimmäiseläkkeen määräksi muodostuu 922,42 euroa kuukaudessa niin yksin kuin puolison kanssa asuvalle.

Vuonna 2023 ansiotuloverotus uudistui sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudis-tuksen vuoksi. Valtionvero nousi, mutta vastaavasti keskimääräinen kunnallisveropro-sentti vuonna 2023 on vain 7,38 (edellisvuonna 20,01). Lopputuloksena yksittäisten veronmaksajien verotus ei muutu merkittävästi. Valtion tuloveroasteikon tuloarajoihin tehtiin myös arvioitua ansiokehitystä vastaava 3,5 prosentin tarkistus.

Verotuksen uudistuksen johdosta tuli muutoksia myös vähennyksiin, kun valtionvero-tuksen ja kunnallisverotuksen veropohja yhdistettiin. Ansiotuloista tehtävät vähennyk-set yhdistyivät. Uuden eläketulovähennyksen rakenne perustuu aikaisempaan kunnal-lisverotuksen eläketulovähennykseen, mutta sen poistuma muuttui kaksiporaiseksi. Myös palkansaajilla työtulovähennyksen poistuman rakennetta muutettiin siten, että siinä on kaksi porrasta aikaisemman yhden sijaan.

Palkansaajan työtulovähennyksen enimmäismäärää myös korotetaan ikäperusteisesti. Korotus kasvaa kolmessa portaassa siten, että työtulovähennyksen enimmäismäärää korotetaan 200 eurolla 60–61-vuotiailla, 400 eurolla 62–64-vuotiailla ja 600 eurolla 65 vuotta täyttäneillä. Tämä keventää yli 60-vuotiaiden verotusta edellisvuoteen nähden. Vuonna 2023 ansiotuloverotusta keventävät myös hieman perusvähennyksen,

ansiotulovähennyksen sekä eläketulovähennysten korotukset. Lisäksi invalidivähennys poistui verotuksen uudistuksen yhteydessä.

Vuonna 2023 työntekijän työeläkevakuutusmaksu on 17–52-vuotiaalla sekä 63–67-vuotiaalla 7,15 prosenttia ja 53–62-vuotiaalla 8,65 prosenttia (edellisvuonna samalla tasolla). Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu on vastaava kuin vuonna 2022, eli 1,5 prosenttia.

Palkansaajan sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu nousee 0,6 prosenttiin vuonna 2023 (edellisvuonna 0,53 prosenttia). Eläke- ja etuustuloista perittävä sairaanhoitomaksu nousee 1,57 prosenttiin (edellisvuonna 1,5). Sairausvakuutuksen päivärahamaksu on palkansaajilla 1,36 prosenttia, jos vuositulot ovat vähintään 15 703 euroa. Edellisvuonna päivärahamaksu oli 1,18 prosenttia, jos tulot ylittivät 15 128 euroa.

Eläke- ja palkkatulojen vero- ja maksuprosentin muutos edellisvuodesta vaihtelee eri tulotasoilla. Kun verrataan saman tulon veroprosenttiin edellisvuonna ja kunnallisverot ovat keskimääräiset, eläkkeensaajan veroprosentti laskee 0,1–2,3 prosenttiyksikköä. Kun palkkatulon veroprosenttia verrataan saman tulon veroprosenttiin viime vuonna, laskua on alle prosenttiyksikön verran.

Pelkkää Kelan eläkettä saavalla nettoeläke nousee vuonna 2023 edellisvuodesta 6,3 prosenttia kansan- ja takuueläkkeen indeksikorotusten seurauksena (vuoden 2022 taso on otettu huomioon keskimääräisenä kesken vuotta tehdyn indeksikorotuksen takia). Tätä korkeammilla tulotasoilla nettoeläke nousee 5,3–8,5 prosenttia.

Kun inflaation oletetaan olevan 4,2 prosenttia vuonna 2023, eläkkeiden ostovoima nousee takuueläkettä saavilla noin 2,0 prosenttia. Muissa tuloluokissa ostovoima nousee noin 1–4 prosentin verran. Suurin nousu ostovoimassa on noin 2 500 euron bruttoeläkkeen tasolla. Vuonna 2022 eläkkeen ostovoima kuitenkin laski noin 3–4 prosenttia kaikilla tulotasoilla korkean inflaation johdosta.

Summary

The amount of net take-home pension is affected by how earnings-related and national pension benefits and the taxation of pensions are determined. This report provides an overview of how these factors have been determined for 2023. Tables are included to illustrate the composition of net pension income in different income brackets. The taxation of pensions is also examined in more general terms, and comparisons are provided of the tax and contribution burden of pensioners and wage earners at different income levels.

Earnings-related pensions rose by 6.8 per cent at the beginning of 2023. The wage coefficient, which is used among other things to revalue earnings for purposes of determining pension benefits, was up 3.8 per cent.

In 2023 persons born in 1959 will reach their earliest retirement age of 64 years and 3 months. Starting earnings-related pensions are adjusted using the life expectancy coefficient. The 2023 coefficient for pensions awarded to persons born in 1961 or for starting pensions awarded to persons before they reach age 62, has been confirmed at 0.94419. This will have the effect of reducing the cohort's monthly pensions by 5.6 per cent.

The amounts of national pension and guarantee pension were raised by 4.2 per cent from the beginning of 2023. National pensions were also raised in August 2022 by 3.5 per cent, bringing the overall increase in pensions to 7.8 per cent compared to the beginning of 2022. In 2023 the full amount of monthly national pension for a single person is 732.67 euros and for a married or cohabiting person 654.13 euros. Together with the guarantee pension, the minimum pension in 2023 is 922.42 euros per month for both single and married or cohabiting persons.

The social and health care reform has also brought changes to state and municipal taxation in 2023. The state tax rate increased, but accordingly the average municipal tax rate for 2023 dropped to just 7.38 (compared to 20.01 in 2022). For the individual taxpayer, these changes will not have any overall significant effects. Income limits in the state income tax scale were raised by 3.5 per cent in line with projected earnings growth.

The tax reform also brought changes to deductions in taxation as the tax bases for state taxation and municipal taxation and at the same time the deductions were combined. The structure of the new pension income deduction is based on the corresponding earlier deduction in municipal taxation, but the deduction rate will be lowered in two stages. Structural changes were also made to the percentage that decreases the earned income deduction for wage earners, with two tiers introduced instead of one.

Furthermore, the maximum amount of earned income deduction will be raised for three age groups: the maximum deduction will increase by 200 euros for the age group 60–61, by 400 euros for the age group 62–64 and by 600 euros for the age group over

65. This will reduce the tax burden for persons over 60 compared to the previous year. Increases to the basic deduction, earned income deduction and pension income deduction will also slightly ease the taxation of earnings in 2023. The deduction called disability credit was discontinued in connection with the tax reform.

In 2023 the employee's earnings-related pension contribution for persons aged 17–52 and 63–67 is 7.15 per cent, and for persons aged 53–62 it is 8.65 per cent; both figures are unchanged from 2022. Employees' unemployment insurance contribution is also unchanged at 1.5 per cent.

The employee's medical care insurance contribution will rise from 0.53 per cent in 2022 to 0.6 per cent in 2023, and the medical care insurance contribution levied on pension and other benefit income from 1.5 per cent to 1.57 per cent. Employees with annual earnings of at least 15,703 euros pay a health insurance daily allowance contribution of 1.36 per cent. In 2002 the contribution was 1.18 per cent if earnings exceeded 15,128 euros.

The change in the tax and contribution rates for pension and earned income from 2022 varies in different income brackets. When tax rates for the same income are compared to the previous year using average municipal tax rates, the pensioner's tax rate is reduced by 0.1–2.3 percentage points. When the tax rate for earned income is compared to the rate for the previous year, the reduction is less than one percentage point.

In 2023 the net pension income of persons who receive only a national pension will rise by 6.3 per cent compared to 2022 because of increases in the national and guarantee pension indexes. At higher income levels the net pension will rise by 5.3–8.5 per cent. As inflation is expected to come in at 4.2 per cent in 2023, the purchasing power of pensions will increase nominally for guarantee pension earners by 2.0 per cent. For other income cohorts, the purchasing power of pensions will increase nominally by 1-4 per cent. However, it is noteworthy that the real level of pensions was significantly affected by 2022 inflation, which caused the purchasing power of pensions to decline in 2022 by approximately 3–4 per cent.

Sisältö

Tiivistelmä	5
Summary	7
1 Johdanto	10
2 Työeläke	12
2.1 Vanhuuseläke.....	12
2.2 Osittainen varhennettu vanhuuseläke.....	13
2.3 Työkyvyttömyysetuudet.....	14
2.4 Työuraeläke.....	15
2.5 Perhe-eläke.....	16
2.6 Palkattomat jaksot.....	17
2.7 Indeksit.....	18
2.8 Elinaikakerroin.....	19
3 Kansaneläkejärjestelmän etuudet	20
3.1 Kansaneläke.....	20
3.2 Takuueläke.....	22
3.3 Perhe-eläke.....	23
3.4 Eläketuki.....	25
3.5 Kansaneläkeindeksi.....	25
3.6 Asumisaikavaatimukset ja Kelan maksamien eläkkeiden suhteuttaminen asumisaikaan.....	26
3.7 Eläkkeensaajan asumistuki.....	26
3.8 Muut lisät.....	27
4 Ensisijaiset etuudet	29
5 Verotus	31
5.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa.....	31
5.2 Ansiotuloverot ja pakolliset sosiaalivakuutusmaksut.....	32
5.3 Erot eläkkeensaajan ja palkansaajan verotuksessa.....	34
5.4 Verotus, kun ansiotulot koostuvat sekä eläkkeestä että palkasta.....	41
5.5 Kansainväliset tilanteet.....	43
5.6 Pääomatuloverotus – vapaaehtoinen eläkevakuutus ja pitkäaikaissästäminen.....	44
6 Kokonaiseläke	46
6.1 Esimerkkitaulukoita kokonaiseläkkeen määräytymisestä.....	48
6.2 Nettoeläkkeen muutos.....	52
Liitteet	54
Lähteet	68

1 Johdanto

Lakisääteinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä Suomessa asumiseen perustuvasta kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä. Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Kansaneläke ja takuueläke puolestaan takaavat vähimmäiseläkkeen sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke on lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi, tai jolle ei ole kertynyt työeläkettä lainkaan. Kela voi maksaa eläkkeensaajalle myös erilaisia lisiä, kuten eläkkeensaajan asumistukea.

Eläkkeensaaja voi myös saada liikenne-, tapaturma- tai sotilastapaturmavakuutuksesta maksettavia työeläkkeeseen nähden ensisijaisia eläke-etuuksia (LITA). Kaikki edellä mainitut eläkkeet ovat veronalaista tuloa, jota verotetaan ansiotuloverotuksen periaatteiden mukaan. Vuodesta 2021 lähtien potilasvahinkolain mukaiset etuudet eivät enää ole eläkkeensaajan näkökulmasta ensisijaisia etuuksia.

Eläkkeensaajan toimeentulon kannalta oleellisinta on kuukausieläkkeen taso ja sen suhde edeltävään palkkatasoon. Työeläkelakeja säädettyä 1960-luvulla eläkkeen tavoitetasoksi asetettiin 40 vuoden työuran jälkeen 40 prosenttia palkasta ja 1970-luvun eläkkeiden tasokorotuksen jälkeen 60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Tällöin eläke myös rajattiin yhteensovituksella 60 prosenttiin työuran korkeimmasta palkasta. Vuoden 2005 uudistuksen jälkeen selkeää tavoitetta työeläkkeen tasolle on ollut vaikea esittää. Tuolloin muun muassa otettiin käyttöön kuukausieläkkeen määrään vaikuttava elinaikakerroin. Vuoden 2017 alusta tuli voimaan eläkeuudistus, jonka seurauksena eläkeikärajat nousevat vaiheittain ja eläkekattumat eri ikäisenä yhdenmukaistuivat.

Nettoeläkkeen suhde eläkkeelle siirtymistä edeltävään nettopalkkaan muodostuu progressiivisen verotuksen seurauksena korkeammaksi kuin bruttoperiaatteella laskettuna. Eläkkeet ovat siis keskimäärin kevyemmin verotettuja kuin palkat, koska ne ovat tasoltaan matalampia. Eläkkeiden ja palkkojen vero- ja maksurasite poikkeaa toisistaan myös erilaisten verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia. Pelkkää Kelan eläkettä saava ei maksa eläkkeestä veroa.

Työeläkejärjestelmä on tullut voimaan asteittain, joten työeläkkeen osuus kokonaiseläkkeestä on jatkuvasti kasvanut ja kansaneläkkeen vastaavasti vähentynyt. Vuoteen 1995 asti kansaneläkkeessä oli kaikille vakiomääräinen pohjaosa ja muiden eläketulojen määrästä riippuva lisäosa. Vuodesta 1996 alkaen eläkkeelle siirtyville kansaneläkettä ei ole enää maksettu, jos työeläke ylittää määrätyn rajan. Vuoden 2011 maaliskuusta lähtien kansaneläkejärjestelmä täydentyi takuueläkkeellä, jota maksetaan, jos työ- ja kansaneläke jää pieneksi.

Kansaneläkejärjestelmän eläkkeisiin on tehty ajoittain tasokorotuksia. Kansaneläkkeeseen tasokorotuksia on tehty vuoden 2000 jälkeen vuosina 2001, 2005, 2006, 2008 ja 2020. Takuueläkkeeseen on tehty tasokorotuksia vuosina 2016, 2018, 2019 ja 2020. Takuueläkkeeseen tehtävät tasokorotukset kohdistuvat suuremmin pienimpiä

eläkkeitä saaville, kun taas kansaneläkkeen korotukset kohdistuvat myös kaikille niille, jotka työeläkkeen lisäksi saavat kansaneläkettä. Kansaneläkkeen tasokorotusten myötä kasvaa myös kansaneläkkeeseen oikeutettujen eläkkeensaajien määrä.

Vuoden 2021 lopussa pelkkää työeläkettä sai 64 prosenttia Suomessa asuvista omaeläkkeensaajista (vanhuus-, työkyvyttömyys- sekä maatalouden erityiseläkkeet; ei mukana osa-aikaeläke ja osittainen vanhuuseläke). Eläkettä sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmästä sai 31 prosenttia ja pelkästään kansaneläkejärjestelmästä viisi prosenttia. Kansaneläkettä maksettiin noin 479 000 henkilölle, joista noin 80 000 sai täyttä kansaneläkettä. Takuueläkkeen saajia vuonna 2021 oli noin 114 000 ja keskimäärin takuueläkettä saatiin 189 euroa. Yhteensä Suomessa asuvia omaeläkkeensaajia oli vuoden 2021 lopussa 1 568 000.

Vuonna 2021 Suomessa asuvien vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkettä saavien keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 784 euroa kuukaudessa. Tästä työeläkettä oli keskimäärin 1 639 euroa, Kelan eläkettä 129 euroa ja LITA-eläkettä 16 euroa. Sekä Kelan eläkettä että työeläkettä saavilla kokonaiseläke oli keskimäärin 1 107 euroa kuukaudessa, josta työeläkettä oli 817 euroa, Kelan eläkettä 285 euroa ja LITA-eläkettä 5 euroa. Omaeläkkeenä vain Kelan eläkettä saavien kokonaiseläke oli 811 (sisältää takuueläkkeen osuuden) euroa kuukaudessa ja pelkkää työeläkettä saavien 2 188 euroa kuukaudessa. Rahamäärät sisältävät myös eläkkeensaajan saaman mahdollisen perhe-eläkkeen. Työeläkejärjestelmän vanhuuseläkkeelle vuonna 2021 siirtyneiden keskimääräinen työeläke oli 1 933 euroa.

Kokoaikaisten palkansaajien keskiansio oli Tilastokeskuksen mukaan 3 734 euroa kuukaudessa vuonna 2021, joten samana vuonna eläkkeelle siirtyneillä keskimääräinen työeläkejärjestelmän vanhuuseläke oli noin 52 prosenttia keskipalkasta.

Tässä katsauksessa tarkastellaan kokonaiseläkkeisiin ja niiden nettotasoon vaikuttavien tekijöiden määräytymistä vuonna 2023. Työeläkkeen määräytymisen perustiedot esitetään luvussa 2. Kansaneläkkeen, sen lisien ja takuueläkkeen määräytymistä käsitellään luvussa 3 ja liikenne- ja tapaturmavakuutuksen mukaisia korvauksia luvussa 4. Luvussa 5 käydään läpi verotuksen periaatteita ja vertaillaan eläkkeen- ja palkansaajan verotusta. Lisäksi tarkastellaan tilanteita, joissa ansiotulot koostuvat sekä eläkkeestä että palkasta esimerkiksi osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen saajalla. Luvussa 6 on esitetty, millaiseksi brutto- ja nettoeläke kokonaisuudessaan eri tulotasolla muodostuu. Myös nettoeläkkeen muutos viimeisen kymmenen vuoden ajalta on esitetty. Liitteissä on aikasarjoja kokonaiseläkkeen tasoon vaikuttavista rahamääristä ja maksuista. Raportin kuvioiden data on saatavilla excel-tiedostona raportin verkkosivulla¹.

1 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202301245351>

2 Työeläke

Työeläkkeenä voidaan maksaa vanhuus-, työkyvyttömyys-, työura- ja perhe-eläkettä sekä osittaista varhennettua vanhuuseläkettä tai osa-aikaeläkettä. Osa-aikaeläkkeiden myöntäminen on päätynyt vuoden 2017 alussa, mutta myönnettyjen osa-aikaeläkkeiden maksaminen jatkuu.

Karttunut työeläke on laskettu erikseen kullakin kalenterivuodelta vuodesta 2005 lähtien. Ennen vuotta 2005 ansaittu eläke lasketaan kulloinkin voimassa olleiden lakien mukaan. Eri työeläkelakien alaisesta työskentelystä ja yrittäjätoiminnasta karttuneet eläkkeet lasketaan yhteen. Lopuksi työeläke kerrotaan elinaikakertoimella.

Työeläkkeet yhteensovitetaan lakisääteisten työtapaturma- ja ammattitautilain sekä liikennevakuutuslain mukaisten etuuksien kanssa. Ne ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia, joten työeläkettä maksetaan vain siltä osin kuin työeläke on näitä suurempi. Vuodesta 2021 lähtien potilasvahinkolain mukaiset etuudet eivät enää ole eläkkeensaajan näkökulmasta ensisijaisia etuuksia.

Työeläkevakuutusyhtiöt, kassat ja säätiöt sekä erityiseläkelaitokset hoitavat työntekijöiden ja yrittäjien työeläketurvaa. Maksussa olevat työeläkkeet rahoitetaan pääosin työnantajien, työntekijöiden ja yrittäjien maksamilla eläkevakuutusmaksuilla, kertyneillä eläkevaroilla sekä niistä saaduilla tuotoilla.

2.1 Vanhuuseläke

Vanhuuseläkkeen 63 vuoden alaikäraja on noussut vuonna 1955 syntyneistä lähtien kolmella kuukaudella vuodessa, jokaista ikäluokkaa kohden, kunnes vanhuuseläkeikä on 65 vuotta (taulukko 2.1). Vuonna 1965 syntyneistä lähtien vanhuuseläkkeen alaikäraja sidotaan elinajanodotteeseen. Ensimmäinen, korkeintaan kahden kuukauden korotus 65 vuoden ikärajaan vahvistetaan vuonna 1965 syntyneille vuonna 2027 ja sitä sovelletaan vuonna 2030. Vakuuttamisvelvollisuuden ja eläkkeen karttumisen yläikäraja nousee tasavuosina. Ennusteet vuonna 1965 ja myöhemmin syntyneiden alimmasta vanhuuseläkeiästä on esitetty liitetaulukossa 2.8.

Taulukko 2.1.

Vanhuuseläkkeen alaikärajat sekä vakuuttamisvelvollisuuden ja eläkkeen karttumisen yläikäraajat.

Syntymävuosi	Vanhuuseläkkeen alaikäraja	Vakuuttamisvelvollisuuden/karttumisen yläikäraja
1954	63 v	68 v
1955	63 v 3 kk	68 v
1956	63 v 6 kk	68 v
1957	63 v 9 kk	68 v
1958	64 v	69 v
1959	64 v 3 kk	69 v
1960	64 v 6 kk	69 v
1961	64 v 9 kk	69 v
1962–1964	65 v	70 v
1965 ja nuoremmat	vahvistetaan myöhemmin	70 v

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia kunkin työssäolovuoden ansioista 17 vuoden, yrittäjillä 18 vuoden iästä alkaen. Niin sanottu siirtymäajan karttuma on 1,7 prosenttia palkasta 53–62-vuotiaille vuosina 2017–2025. Eläke tarkistetaan elinaikakertoimella (ks. luku 2.5). Ennen vuotta 2017 karttunutta eläkettä koskevat työskentelyajankohtana voimassa olleet säännökset.

Sosiaalietuuksien perusteena olevista ansioista (palkattomilta ajoilta) eläkettä karttuu 1,5 prosenttia. Eläkkeen kanssa rinnakkaisesta työsuhteesta ja yrittäjätoiminnasta eläkettä karttuu 1,5 prosenttia vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan asti. Vanhuuseläkkeellä oleva voi työskennellä rajattomasti ilman, että työeläkettä pienennetään.

Vanhuuseläkettä korotetaan 0,4 prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään yli ikäluokan alimman eläkeiän. Vuosina 1949–53 syntyneillä eläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus aikaisintaan vuoden 2017 alusta.

Eläkkeen laskentaa varten työansiot tarkistetaan palkkakertoimella eläkkeen alkamisvuoden tasoon.

2.2 Osittainen varhennettu vanhuuseläke

Kertyneestä eläkkeestä voi ottaa 25 tai 50 prosenttia osittaisena varhennettuna vanhuuseläkkeenä (OVE). OVE lasketaan sen alkamisvuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä. OVE voi alkaa aikaisintaan 61-vuotiaana eikä sen myöntämiselle ole yläikärajaa. Alaikäraja nousee 62 vuoteen vuonna 1964 syntyneillä, jonka jälkeen ikäraja sidotaan elinajanodotteen muutokseen ja se nousee samaa vauhtia kuin vanhuuseläkeikä.

Ennen ikäluokan alinta vanhuuseläkeikää nostettua eläkeosaa pienentää varhennusvähennys, joka on 0,4 prosenttia jokaista varhennettua kuukautta kohti. Esimerkiksi yhden vuoden ennen alinta vanhuuseläkeikää otetussa OVE:ssa varhennusvähennys on 4,8 prosenttia. Varhennus vähentää lopullista eläkettä pysyvästi. OVE:n alkaessa

ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän täyttämistä seuraavan kalenterikuukauden jälkeen lasketaan OVE:een lykkäyskorotus, joka on 0,4 prosenttia kuukautta kohden.

OVE:en sovelletaan sen alkamisvuodelle vahvistettua elinaikakerrointa, jos eläke alkaa ennen 62 ikävuoden täyttämistä. Jos OVE alkaa 62 vuoden iän täyttämisen jälkeen tai sen jälkeen, käytetään ikäluokan omaa elinaikakerrointa.

Myönnetyn 25 prosentin suuruisen eläkkeen voi muuttaa 50 prosentin suuruiseksi eläkkeeksi, mutta muita muutoksia eläkkeen määrään ei voi tehdä. OVE:a ei voi lakkauttaa, mutta sen voi peruuttaa kolmen kuukauden sisällä sen alkamisesta.

OVE:n aikaiselle työskentelylle tai ansioille ei ole mitään rajoituksia. OVE:n aikana työansioista karttuu vanhuuseläkettä 1,5 prosentin tai siirtymäajan 1,7 prosentin mukaan. Loppuosa eläkkeestä myönnetään alimmassa eläkeiässä ilman varhennusvähennystä tai myöhemmin lykkäyskorotuksella korotettuna.

Osa-aikaeläkkeiden myöntäminen päättyi vuoden 2017 alusta. Aikaisemmin myönnettyt osa-aikaeläkkeet voivat jatkua ja niihin sovelletaan ennen vuotta 2017 voimassa olleita säännöksiä. Osa-aikaeläkettä maksettiin vielä 50 henkilölle vuoden 2022 marraskuun lopussa. Osa-aikaeläkkeet päättyvät vuoden 2023 loppuun mennessä.

2.3 Työkyvyttömyysetuudet

Työeläkejärjestelmän työkyvyttömyysetuudet ovat työkyvyttömyyseläke, osatyökyvyttömyyseläke, kuntoutustuki ja osakuntoutustuki. Täyttä eläkettä maksetaan henkilölle, jonka työkyvyn menetys on vähintään 3/5 ja osaeläkettä henkilölle, jonka työkyvyn menetys on vähintään 2/5. Osatyökyvyttömyyseläke on määrältään puolet vakuutetun täydestä työkyvyttömyyseläkkeestä. Kuntoutustuki myönnetään aina määräajaksi ja se on työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen.

Työkyvyttömyyseläke koostuu työkyvyttömyyden alkamiseen mennessä karttuneesta eläkkeestä ja tulevan ajan eläkkeestä. Tulevan ajan eläke lasketaan eläketapahtumavuoden alusta sen kuukauden loppuun, jona henkilö täyttää ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. Jos henkilön ikäluokalle ei ole vielä säädetty alinta vanhuuseläkeikää, tulevan ajan päteikä on lähimmälle ikäluokalle säädetty alin vanhuuseläkeikä. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä tulevan ajan päteikä on siis toistaiseksi 65 vuotta, joka on vuonna 1964 syntyneiden laissa säädetty alin vanhuuseläkeikä. Tulevan ajan eläkkeen perusteena ovat pääsääntöisesti viiden eläketapahtumavuotta edeltävän vuoden ansiot. Eläkkeen karttumisprosentti tulevalta ajalta on 1,5.

Työkyvyttömyyseläke kerrotaan eläketapahtumavuonna 62 vuotta täyttävän ikäluokan elinaikakerroimella. Elinaikakerrointa sovelletaan ainoastaan ennen työkyvyttömyyttä karttuneeseen eläkkeen osaan. Kertoimen vaikutus on tällöin lievempi kuin vanhuuseläkkeeseen sovellettuna. Elinaikakerroin ei muutu, kun työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Työkyvyttömyyseläkkeeseen tai kuntoutustukeen tehdään pysyvä kertakorotus, kun eläkkeen alkamisesta on kulunut viisi täyttä kalenterivuotta. Kertakorotuksen määrä riippuu eläkkeensaajan iästä korotusvuoden alussa. Korotusprosentti on

31-vuotiailla ja nuoremmilla 25 ja se laskee tästä prosenttiyksikön ikävuotta kohden. Korotusvuoden alussa yli 55 vuoden ikäisille ei kertakorotusta enää tule.

Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voi ansaita eläkkeen rinnalla eläkkeen vähentymättä enintään 40 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta. Siihen, miten työansiot vaikuttavat maksettavan eläkkeen määrään vaikuttaa myös se, kuinka pitkään ansio-rajat ylittävä työskentely jatkuu. Työhönpaluun edistämislain (TyEdL) mukaan sekä täyden että osatyökyvyttömyyseläkkeen aikana voi ansaita aina vähintään 922,42 euroa kuukaudessa (vuonna 2023). Työhönpaluun edistämislaki on tällä hetkellä voimassa vuoden 2024 loppuun asti.

Kun työkyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ylittävät 60 prosentin ansaintarajan tai ansaintarajoista korkeimman, eläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään vähintään kolmeksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksi vuodeksi. Sekä lepäämisen että työkyvyttömyyseläkkeen aikana ansaituista työansioista karttuu eläkettä 1,5 prosenttia vuosityöansioista.

Täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyttä työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi vanhuuseläkkeeksi sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana eläkkeensaaja täyttää ikäluokan alimman vanhuuseläkeiän. Jos työkyvyttömyys on alkanut ennen vuotta 2017, eläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi kyseisen työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan päteissä.

2.4 Työuraeläke

Työuraeläkkeen voi saada aikaisintaan 63 vuoden iässä. Alaikäraja sidotaan elinajan-odotteeseen vuonna 1965 syntyneistä alkaen, jonka jälkeen ikäraja on aina kaksi vuotta vanhuuseläkeikää alempi. Vuonna 2023 työuraeläkkeen alaikärajan täyttää vuonna 1960 syntynyt ikäluokka, jonka alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta ja 6 kuukautta. Näin ollen työuraeläke voi olla heillä maksussa enintään vuoden ja kuusi kuukautta ennen eläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi. Ensimmäiset työuraeläkkeet myönnettiin vuonna 2018. Työuraeläkkeitä on myönnetty vuosina 2018–2023 yhteensä noin 300 henkilölle, maksussa eläkkeitä oli vuoden 2022 marraskuussa 99 kappaletta.

Työuraeläke edellyttää työkyvyttömyyttä, mutta vähemmän kuin työkyvyttömyyseläkkeessä. Työhistoriaa on oltava vähintään 38 vuotta ja sen on koostuttava rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavasta työstä. Äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahakausia voi olla mukana enintään kolmen vuoden ajalta. Työuran pituusedellytyksen täytyminen ratkaistaan työeläkeräkisterissä olevien tietojen sekä eläkkeen hakijan toimittamien luotettavien selvitysten perusteella.

Työuraeläkkeen määrä on työuraeläkkeen alkamista edeltävän kuukauden loppuun mennessä ansaittu eläke. Työuraeläkkeen määrä on pienempi kuin työkyvyttömyyseläkkeen määrä, koska työuraeläke ei sisällä tulevan ajan eläkeosaa.

2.5 Perhe-eläke

Leskeneläkettä maksetaan tietyin edellytyksin edunjättäjän aviopuolisolle ja vuoden 2022 alusta myös avopuolisolle. Avopuolisolla on oikeus leskeneläkkeeseen, jos huollettavana on edunjättäjän kanssa yhteinen lapsi ja avoliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta. Samaa sukupuolta olevien rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuoliso. Lapseneläkkeeseen ovat oikeutettuja edunjättäjän alle 20-vuotiaat lapset.

Työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen perusteena on edunjättäjän kuolinhetkellään saama vanhuus- tai työkyvyttömyyseläke. Jos edunjättäjä ei ollut työeläkkeellä eikä ollut vielä täyttänyt vanhuuseläkeikää, perhe-eläkkeen perusteena käytetään työeläkettä, jonka hän olisi saanut, jos hän olisi tullut työkyvyttömäksi kuolinhetkellään.

Perhe-eläke voi olla enintään edunjättäjän täyden työeläkkeen suuruinen. Leski ja lapset saavat taulukon 2.2 mukaisen osuuden edunjättäjän työeläkkeestä. Jos leskeneläkkeeseen oikeutettua leskeä ei ole, vuoden 2022 alusta alkaen lesken laskennallinen osuus maksetaan lapseneläkkeenä lapsille.

Vuoden 2022 uudistus rajaa leskeneläkkeen keston 10 vuoteen vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneille. Leskeneläkettä maksetaan kuitenkin vähintään siihen asti, kun nuorin lapseneläkkeen saaja täyttää 18 vuotta. Ennen vuotta 1975 syntyneille leskeneläke myönnetään edelleen loppuelämäksi. Avopuolison leskeneläke jatkuu aina siihen asti, kun nuorin edunjättäjän kanssa yhteinen lapsi täyttää 18 vuotta. Lapseneläkettä maksetaan lapsen 20 ikävuoden täyttämiseen asti.

Taulukko 2.2.

Perhe-eläkkeen osuudet.

Lasten lukumäärä	0	1	2	3	4–
Leskeneläke	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Lapseneläkkeet	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Yhteensä	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

Jos edunsaajina ei ole alaikäisiä lapsia eikä leski ole eläkkeellä, leskelle maksetaan täyttä (6/12) leskeneläkettä kuuden kuukauden ajan. Sen jälkeen lesken omat laskennalliset työeläketulot vähentävät leskeneläkettä.

Leskeneläkettä vähentää se lesken eläketulo, joka ylittää 779 euroa kuukaudessa (vuonna 2023). Tämä leskeneläkkeen vähennyksen peruste kehittyi palkkakertoimen mukaisesti. Jos lesken oma työeläke on pienempi kuin vähennyksen peruste, ei leskeneläkettä vähennetä.

Vähennetty leskeneläke lasketaan seuraavan kaavan mukaisesti, kun lesken oma työeläke on suurempi kuin vähennyksen peruste eikä edunsaajina ole alaikäisiä lapsia:

$$\text{Vähennetty leskeneläke} = 0,5 \times \text{edunjättäjän eläke} - 0,5 \times (\text{lesken oma eläke} - 779)$$

Taulukossa 2.3 on esimerkkejä vähennetyn leskeneläkkeen määrästä.

Taulukko 2.3.

Vähennetty leskeneläke, euroa.

		Edunjättäjän työeläke							
		500	1 000	1 500	2 000	2 500	3 000	3 500	4 000
Lesken oma työeläke	0	250	500	750	1000	1250	1500	1750	2000
	500	250	500	750	1000	1250	1500	1750	2000
	1 000	140	390	640	890	1140	1390	1640	1890
	1 500	0	140	390	640	890	1140	1390	1640
	2 000	0	0	140	390	640	890	1140	1390
	2 500	0	0	0	140	390	640	890	1140
	3 000	0	0	0	0	140	390	640	890
	3 500	0	0	0	0	0	140	390	640
	4 000	0	0	0	0	0	0	140	390

2.6 Palkattomat jaksot

Työeläkettä kartuttavat taulukossa 2.4 näkyvät sairaus- ja kuntoutusetuudet, vanhempainpäivärahat, työttömyysetuudet ja koulutusetuudet. Eläkkeeseen rinnastettavaa etuutta karttuu myös alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta, mistä säädetään erillislaissa. Ansiosidonnaisten sosiaalietuuksien ajoilta karttuu eläkettä vastaavien tulojen perusteella, joiden mukaan kyseisen sosiaalietuuden määrä on laskettu. Etuuden peruste otetaan huomioon eri tavalla laskettaessa ansaittua eläkettä ja tulevan ajan eläkettä.

Sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien ajoilta eläkkeen perusteena on vastaava 12 kalenterikuukauden vuositulo kuin etuuden perusteena. Vanhempainpäivärahojen perusteena olevista ansioista otetaan huomioon 121 prosenttia, Kelan kuntoutusrahan perusteena olevista ansioista 55 prosenttia ja sairauspäivärahan perusteena olevista ansioista 62 prosenttia.

Ansiosidonnaisten työttömyyspäivärahojen perusteena olevista ansioista otetaan huomioon 75 prosenttia.

Sekä tutkintoon johtaneesta opiskelusta että lapsenhoidon ajalta karttuu erillislain mukaista etuutta saman kiinteän euromäärän perusteella. Etuusansio otetaan huomioon tulevan ajan ansioissa kaksinkertaisena.

Etuutta karttuu ylemmän korkeakoulututkinnon perusteella viideltä vuodelta, ammatikorkeakoulututkinnon perusteella neljältä vuodelta sekä alemman korkeakoulututkinnon ja ammatillisen perustutkinnon perusteella kolmelta vuodelta. Jos henkilö on suorittanut useampia tutkintoja, oikeus etuuteen on kuitenkin yhteensä enintään viideltä vuodelta.

Eläkettä karttuu 1,5 prosenttia etuuden perusteena olevasta ansiosta. Sosiaalietuuksien ajalta karttuu eläkettä silloin, kun työansioita on työuran aikana ollut vähintään 19 578,92 euroa (vuoden 2023 tasossa). Etuuden perusteella ei kartu eläkettä ajalta, jolta maksetaan työeläkelakien mukaista eläkettä. Ulkomailta maksettava eläke ei estä karttumista palkattomilta ajoilta.

Koska etuuden peruste voi olla vuosi- tai kuukausitasoinen ja etuutta maksetaan yleensä päiväkohtaisesti, etuuden perusteet on muunnettava päiväkohtaisiksi eläkkeen laskemista varten. Päiväkohtaiset etuuden perusteet kerrotaan etuuspäivien lukumäärällä, jotta saadaan etuuskohtainen vuosiansio.

Taulukko 2.4.

Sosiaalietuuden perusteena olevan ansion huomioon ottaminen eläkkeessä. Rahamäärät ovat vuoden 2023 tasossa.

Etuus	Sosiaalietuuden perusteesta otetaan huomioon ansaitussa eläkkeessä	Otetaan huomioon tulevan ajan eläkkeessä
Äitiys-, isyys- ja vanhempainraha	121 %	121 %
Työnantajalle maksetulta ajalta (työnantaja maksaa äitiysajan palkkaa)	21 %	21 %
Vähintään	815,79 €/kk	815,79 €/kk
Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	75 %	100 %
Kuntoutusraha (Kela)	55 %	100 %
Kuntoutusraha (työeläkelait, LITA)	65 %	100 %
LITA-ansionmenetyskorvaukset	65 %	100 %
Aikuiskoulutustuki	65 %	100 %
Sairauspäiväraha ja erityishoitoraha	62 %	100 %
Tartuntatautipäiväraha	65 %	100 %
Vuorottelukorvaus	55 %	100 %
Työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha ja työmarkkinatuki	0 %	1 631,57 €/kk
Sairauspäiväraha peruspäivärahan jälkeen	0 %	1 631,57 €/kk
Kotihoidontuki	815,79 €/kk	1 631,57 €/kk
Tutkinto	815,79 €/kk	1 631,57 €/kk

2.7 Indeksit

Maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan vuosittain tammikuun alussa työeläkeindeksillä, jossa ansiotason muutoksen paino on 0,2 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,8. Vuonna 2023 työeläkeindeksi nousi 6,8 prosenttia edellisvuodesta ja sen pisteluku on 2874.

Työuran aikaiset ansiotulot tarkistetaan eläkettä määrättäessä eläkkeen alkamisvuoden tasoon palkkakertoimella. Vuonna 2023 palkkakerroin on 1,558. Nousua edellisestä vuodesta on 3,8 prosenttia. Palkkakertoimessa palkansaajien ansiotason muutoksen paino on 0,8 ja kuluttajahintojen muutoksen paino 0,2. Palkkakertoimella tarkistetaan vuosittain myös työeläkelaeissa säädetyt rahamäärät, jotka säätelevät muun muassa eläkelakien mukaisen vakuuttamisen ja karttumisen ehtoja.

Palkkakerroin ja työeläkeindeksi määrätään Tilastokeskuksen laskemien virallisten ansiotaso- ja kuluttajahintaindeksisarjojen perusteella. Ansiotasoindeksi mittaa kaikkien palkansaajien säännöllisen työajan ansioiden kehitystä. Hintaindeksinä käytetään kansallista kuluttajahintaindeksiä. Ansiotason ja kuluttajahintojen kehitystä mitataan

vuoden kolmannen neljänneksen vuosimuutoksella. Sosiaali- ja terveysministeriö antaa palkkakertoimen ja työeläkeindeksin vuosittain asetuksella lokakuun loppuun mennessä.

2.8 Elinaikakerroin

Vuodesta 2010 lähtien alkavat vanhuuseläkkeet on tarkistettu elinaikakertoimella, jonka avulla työeläkkeet sopeutetaan automaattisesti elinajanodotteen muutoksiin. Elinajanodotteen ollessa nousussa elinaikakerroin pienentää kuukausittain maksettavaa työeläkettä, mutta ei kavenna eläkkeensaajan koko vanhuuseläkeajalta maksettavaa eläkekertymää, jos eläkkeensaaja elää elinajanodotteen pidentymistä vastaavaan ikään.

Elinaikakerroin määrätään kullekin syntymävuosiluokalle 62 vuoden iässä. Vuodelle 2023 elinaikakerroin saa arvon 0,94419 ja se koskee vuonna 1961 syntyneiden vanhuuseläkkeitä. Kerroin koskee myös tätä nuorempia, joille vuonna 2023 myönnetään ennen 62 ikävuoden täyttämistä vuotta vanhuuseläke alemmassa eläkeiässä, työkyvyttömyyseläke tai osittainen varhennettu vanhuuseläke.

Vuonna 2023 alimmassa vanhuuseläkeiässä tai vanhempana eläkkeelle siirtyvien työeläke tarkistetaan ikäluokalle aiemmin vahvistetulla kertoimella (liitetaulukko 2.8). Elinaikakertoimen laskentatapa muuttuu vuonna 1965 syntyneistä alkaen, jolloin elinaikakertoimessa otetaan huomioon myös eläkeiän sitominen elinajanodotteeseen.

Elinaikakerroin vaikuttaa perhe-eläkkeeseen edunjättäjän eläkkeen kautta. Elinaikakerrointa ei sovelleta varsinaiseen perhe-eläkkeeseen vaan sen vaikutus on mukana edunjättäjän työeläkkeessä, jonka pohjalta perhe-eläke on laskettu.

Elinaikakerrointa ei sovelleta kansaneläkkeen määrään. Kansaneläke ja takuueläke korvaavat osaltaan elinaikakertoimen aiheuttamaa työeläkkeen pienennystä.

3 Kansaneläkejärjestelmän etuudet

Kansaneläkejärjestelmästä maksettavat kansaneläke- ja takuueläke-etuudet turvaavat perustoimeentulon, jos työeläketurva jää pieneksi tai sitä ei ole karttunut ollenkaan. Kansaneläkejärjestelmän toimeenpanosta vastaa Kela. Kansaneläkejärjestelmän etuudet ja kansaneläkerahaston toimintakulut rahoitetaan täysin valtion budjetista.

Kansaneläkelaissa määritellyt ja Kelan maksamat eläkkeet ovat vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläke. Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläke määräytyvät samalla tavalla. Takuueläke täydentää näitä eläkkeitä, jos kokonaisu-eläke jää matalaksi. Perhe-eläkkeen määräytymisestä on kerrottu omassa luvussaan.

Eläkkeensaajalla voi lisäksi olla oikeus Kelan maksamaan asumistukeen, hoitotukeen, lapsikorotukseen tai rintamalisään.

3.1 Kansaneläke

3.1.1 Oikeus kansaneläkkeeseen

Täyteen kansaneläkelain mukaiseen **vanhuuseläkkeeseen** on oikeus 65 vuoden iässä. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä kansaneläkkeen vanhuuseläkeikä sidotaan työeläkelain mukaiseen ikäluokkakohtaiseen eläkeikään. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen on oikeus 64 vuoden iässä. Vuonna 1962 tai myöhemmin syntyneet eivät voi ottaa kansaneläkettä varhennettuna.

Työttömyyspäivärahaa lisäpäivärahaoikeuden perusteella saavalla pitkäaikaistyöttömällä on oikeus kansaneläkelain mukaiseen varhennusvähennyksellä vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen 64 vuoden iässä. Vuonna 1962 tai myöhemmin syntyneillä pitkäaikaistyöttömällä ei ole oikeutta vähentämättömään vanhuuseläkkeeseen ennen vanhuuseläkeikää.

Kansaneläkelain mukaisen **työkyvyttömyyseläkkeen** voi saada, jos sairaus, vika tai vamma estää kohtuullisen toimeentulon turvaavan työn teon. Henkilön katsotaan saavan kohtuullisen toimeentulon, jos hän ansaitsee kuukaudessa yli 922,42 euroa.

Pelkän osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen tai työuraeläkkeen saajalla ei ole oikeutta kansaneläkkeeseen, elleivät Kelan vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen edellytykset täyty.

3.1.2 Kansaneläkkeen määrä

Kansaneläkkeen määrä riippuu eläkkeensaajan muista eläketuloista, perhesuhteista ja asumisajasta Suomessa. Kansaneläkkeen täysi määrä nousee 4,2 prosenttia vuonna 2023. Kansaneläkkeisiin tehtiin myös 3,5 prosentin korotus vuoden 2022 elokuussa. Näistä yhteenlaskettu korotus vuoden 2022 alkuun verrattuna on 7,8 prosenttia. Täysi

määrä on yksin asuvalle henkilölle 732,67 euroa kuukaudessa ja avo- tai avioliitossa asuvalle 654,13 euroa kuukaudessa. Täydestä kansaneläkkeestä vähennetään puolet työeläkkeestä, joten kansaneläke on sitä pienempi, mitä suuremmat ovat muut eläketulot. Työeläke vähentää kansaneläkettä vasta, kun eläketulot ylittävät rajatulon, joka on 61,95 euroa kuukaudessa vuonna 2023. Pienin maksettava kansaneläke vuonna 2023 on 7,46 euroa kuukaudessa.

$$\text{Kansaneläke} = \text{Täysi kansaneläke} - 0,5 \times (\text{muut eläketulot} - 61,95)$$

Taulukko 3.1.

Täysi kansaneläke vuonna 2023, euroa kuukaudessa.

	Täysi kansaneläke	Työeläke, jolla ei enää saa kansaneläkettä
Yksin asuva	732,67	1 512,38
Avo- tai avioliitossa	654,13	1 355,30

Varhennettua vanhuuseläkettä vähennetään pysyvästi 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkettä varhennetaan vanhuuseläkeistä. Lykättyä kansaneläkettä korotetaan 0,6 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen. Vuonna 1962 ja sen jälkeen syntyneen kansaneläkettä korotetaan 0,4 prosenttia jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkamista lykätään vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeen.

Kansaneläkelaitos laskee kansaneläkkeen määrän käyttäen vuositasoisia euromääriä. Työeläkkeen määrä kuukaudessa kerrotaan kahdellatoista ja pyöristetään lähimpään euroon. Rajatulot ovat laskennassa vuositasoisina. Lopullinen kansaneläke maksetaan kuukausitasoiseksi muunnettuna lähimpään senttiin pyöristettynä. Maksussa olevan kansaneläkkeen määrä tarkistetaan siviilisäädyn muuttuessa tai jos työeläkkeessä tapahtuu joku muu kuin indeksistä johtuva muutos.

3.1.3 Kansaneläkkeessä huomioon otettavat tulot

Kansaneläkettä laskettaessa otetaan eläketulona huomioon

- lakisääteiset työeläkkeet
- työnantajan järjestämät vapaaehtoiset eläkejärjestelyt
- tapaturma- ja ammattitautilain, liikennevakuutuslain ja sotilastapaturmalain mukaiset korvaukset, mutta ei näihin maksettuja kertakorotuksia
- osittainen varhennettu vanhuuseläke varhennusvähennyksellä lisättynä ja ilman mahdollista lykkäyskorotusta.

Kansaneläkettä laskettaessa henkilön työeläketuloa ei kuitenkaan ole

- 63 vuoden iän täyttämisen jälkeen tehdystä työstä karttunut työeläkkeen osa vuosilta 2005–2016
- työeläkkeen lykkäyskorotus alimman vanhuuseläkeiän täyttämisen jälkeiseltä ajalta
- työeläkkeen kuntoutuskorotus
- opiskelun ja alle 3-vuotiaan lapsen hoidon ajalta karttunut osa (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä)
- työkyvyttömyyseläkkeeseen viiden vuoden jälkeen maksettava kertakorotus (ei myöskään perhe-eläkkeeseen sisältyvä).

Kansaneläkettä pienentää työeläkejärjestelmän perhe-eläkkeen koko maksettava määrä. Myös perhe-eläkkeeseen sisältyvä edunjäntäjän 63–67-vuotiaana ansaitsema 4,5 prosentin karttuma ajalta ennen vuotta 2017 siis pienentää kansaneläkettä. Osittainen varhennettu vanhuuseläke otetaan tulona huomioon ilman varhennusvähennystä.

Ulkomailta maksettavat eläkkeet ja korvaukset pienentävät tietyin edellytyksin kansaneläkettä. Kansaneläkkeen määrää pienentää toisen EU-maan maksama työeläke samalla lailla kuin Suomen työeläke sovellettaessa EU:n sosiaaliturva-asetusta 883/2004.

Kansaneläkkeessä otetaan tulona huomioon ulkomailta maksettavat

- työ- ja virkasuhteeseen sekä yrittäjätoimintaan perustuvat lakisääteiset ja vapaaehtoiset työeläkkeet
- työtapaturmaan perustuvat omat eläkkeet ja perhe-eläkkeet
- liikennevahinkoon perustuvat omat eläkkeet ja perhe-eläkkeet
- sotilasvamman perustuvat perhe-eläkkeet
- kansaneläkettä ja kansaneläkelain mukaista perhe-eläkettä vastaavat eläkkeet.

3.2 Takuueläke

Takuueläke on Kelan eläke-etuus, joka on tarkoitettu pienten eläketulojen saajille. Takuueläkettä ei kuitenkaan makseta, jos henkilö saa pelkästään osatyökyvyttömyyseläkettä, perhe-eläkettä tai osittaista varhennettua vanhuuseläkettä. Takuueläke on veronalainen etuus ja sitä maksetaan vain Suomessa asuville henkilöille.

Vuonna 2023 takuueläkkeen täysi määrä on 922,42 euroa kuukaudessa. Indeksikorotus korotti täyttä määrää 4,2 prosenttia. Takuueläkkeeseen tehtiin myös 3,5 prosentin korotus vuoden 2022 elokuussa. Näistä yhteenlaskettu korotus vuoden 2022 alkuun verrattuna on 7,8 prosenttia. Pelkkää kansaneläkettä saava, puolison kanssa asuva saa takuueläkettä enimmillään 268,29 euroa kuukaudessa. Pienin maksettava takuueläke on 7,46 euroa kuukaudessa.

Takuueläkkeeseen ei lasketa lykkäyskorotusta, mutta siihen sovelletaan samaa varhennusvähennystä kuin kansaneläkkeeseen. Vanhuuseläkkeen saajalle takuueläke voidaan siten myöntää kansaneläkkeen tavoin aikaisintaan 64-vuotiaana.

Takuueläkkeen määrään vaikuttavat henkilön saamat muut, myös ulkomailta saadut, eläketulot. Siihen eivät vaikuta eläkettä saavan hoitotuki, rintamalisät eikä eläkkeen lapsikorotus. Takuueläkettä eivät myöskään pienennä ansiotulot, pääomatulot eikä omaisuus tai omaishoidon tuki. Takuueläke otetaan kuitenkin tulona huomioon eläkkeensaajan asumistukea laskettaessa. Osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen (OVE) perusteella ei synny oikeutta takuueläkkeeseen. Jos jotain muuta takuueläkkeeseen oikeuttavaa eläkettä maksetaan OVE:n rinnalla, maksussa oleva OVE otetaan takuueläkettä pienentävänä tulona huomioon.

Takuueläkettä laskettaessa otetaan eläketulona huomioon

- kansaneläke
- lakisääteiset työeläkkeet
- työnantajan järjestämät vapaaehtoiset eläkejärjestelyt
- kaikki ulkomailta maksettavat eläkkeet ja korvaukset, jotka Suomessa maksettuina otettaisiin tuloksi
- tapaturma- ja ammattitautilain, liikennevakuutuslain ja sotilastapaturmalain mukaiset korvaukset, mutta ei näihin maksettuja kertakorotuksia
- osittainen varhennettu vanhuuseläke maksussa olevan määrän suuruisena
- muut eläkkeet ja korvaukset (sanomalehtimies-, urheilija- ja taiteilijaeläkkeet ja perhe-eläkkeet, taiteilijaprofessorin ja taiteilija-apurahansaajan eläke ja perhe-eläke, diplomaatin puolisolle maksettava erityiskorvaus, rikosvahinkolain mukainen perhe-eläke, potilasvahinkolain mukainen perhe-eläke).

65 vuotta täyttäneillä tai 16 vuotta täyttäneillä ja kansaneläkelain mukaisesti työkyvyttömillä maahanmuuttajilla on myös oikeus takuueläkkeeseen, jos asumisaikavaatimukset täyttyvät.

Takuueläke = 922,42 – muut eläketulot

3.3 Perhe-eläke

3.3.1 Leskeneläke

Kansaneläkelain mukaiseen leskeneläkkeeseen on oikeus vain alle 65-vuotiaalla leskellä. Leskeneläkettä maksetaan tietyin edellytyksin aviopuolisolle ja vuoden 2022 alusta myös avopuolisolle. Avopuolisolla on oikeus leskeneläkkeeseen, jos huollettavana on edunjättäjän kanssa yhteinen lapsi ja avioliitto oli jatkunut vähintään viisi vuotta. Samaa sukupuolta olevien rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuoliso.

Leskeneläke muodostuu alku- ja jatkoeläkkeestä. Leskellä on oikeus alkueläkkeeseen kuuden kuukauden ajan puolison kuoleman jälkeen. Alkueläke on vakiomääräinen, eivätkä siihen vaikuta lesken omat tulot tai omaisuus. Vuonna 2023 alkueläkkeen määrä on 362,04 euroa kuukaudessa.

Jos leskellä on huollettavanaan alle 18-vuotias lapsi, lesken jatkoeläke on vähintään perusmäärän (113,40 €/kk) suuruinen ja lisäksi voidaan maksaa tuloista riippuen täydennysmäärää. Täydennysmäärää ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 239,05 euroa kuukaudessa (avo- tai avioliitossa olevalla 1 080,38 €/kk).

Jos leskellä ei ole huollettavanaan alle 18-vuotiasta lasta, jatkoeläkkeenä voidaan maksaa vain tuloista riippuvaa täydennysmäärää. Jos leskellä on tuloja enemmän kuin 61,95 euroa kuukaudessa, täydestä täydennysmäärästä vähennetään puolet ylimenevistä tuloista. Leskeneläkettä ei jää maksettavaksi, jos tulot ylittävät 1 224,13 euroa kuukaudessa (avo- tai avioliitossa olevalla 1 065,46 €/kk).

Vuoden 2022 uudistus rajaa vuonna 1975 ja sen jälkeen syntyneille leskeneläkkeen keston 10 vuoteen, kuitenkin vähintään siihen asti, kun nuorin lapseneläkkeen saaja täyttää 18 vuotta. Ennen vuotta 1975 syntyneille leskeneläkettä maksetaan edelleen 65 vuoden iän täyttämiseen asti. Avopuolison leskeneläke jatkuu aina siihen asti, kun nuorin edunjättäjän kanssa yhteinen lapsi täyttää 18 vuotta.

Lesken jatkoeläkettä pienentävät muut tulot. Tuloina otetaan huomioon 60 prosenttia työtuloista, työttömyysturvasta, sairauspäivärahasta ja lasten kotihoidontuen hoitorahasta. Täysimääräisinä otetaan huomioon lesken omat eläkkeet, leskelle puolison jälkeen maksetut perhe-eläkkeet, korkotulot ja osingot, muut pääomatulot ja YEL- ja MYEL-työtulo. Työeläkkeenä otetaan huomioon vastaavat eläkkeen osat kuin omassa kansaneläkkeessä.

Taulukko 3.2.

Leskeneläkkeen määrä vuonna 2023, euroa kuukaudessa.

	€/kk
Alkueläke (6 kk)	362,04
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun alle 18-vuotiaita lapsia	
yksin asuva	701,97
avo- tai avioliitossa	622,64
Jatkoeläke täysimääräisenä, kun ei alle 18-vuotiaita lapsia	
yksin asuva	588,57
avo- tai avioliitossa	509,24

3.3.2 Lapseneläke

Kelan lapseneläkettä maksetaan alle 18-vuotiaalle edunjättäjän omalle lapselle, ottoplapselle tai lapselle, jonka elatuksesta edunjättäjä vastasi. Päätoimisesti opiskeleva 18 vuotta täyttänyt voi saada Kelalta niin sanottua koululaiseläkettä 21 vuoden iän täyttämiseen asti. Siihen kuuluu vain lapseneläkkeen perusmäärä. Jos lapsen molemmat vanhemmat tai huoltajat ovat kuolleet, lapseneläke maksetaan kummankin jälkeen erikseen.

Lapseneläkkeeseen kuuluu tuloista riippumaton perusmäärä sekä täydennysmäärä, jota maksetaan, jos muut kuin Kelan maksamat perhe- tai huoltoeläkkeet ovat alle 263,46 euroa kuukaudessa.

$$\text{Lapseneläke} = 66,61 + (100,76 - 0,5 \times (\text{muut perhe-eläkkeet} - 61,95))$$

Taulukko 3.3.

Lapseneläke vuonna 2023, euroa kuukaudessa.

	€/kk
Perusmäärä	66,61
Lapsen täydennysmäärä	100,76
Täysi lapseneläke	167,37
Rajatulo = tulo, jolla saa täyden eläkkeen	61,95

3.4 Eläketuki

Eläketuki on kertaluonteinen ratkaisu, jolla turvattiin ikääntyneille pitkäaikaistyöttömille toimeentulo ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistä. Laki koski ennen 1.9.1958 syntyneitä henkilöitä, jotka olivat olleet työttöminä lähes yhtäjaksoisesti viisi vuotta.

Eläketuki vastaa määrältään takuueläkettä (922,42 e/kk vuonna 2023). Eläketukeen sovelletaan verolainsäädännössä eläkettä koskevia säännöksiä. Eläketuen saajalla on oikeus kansaneläkelain mukaiseen lapsikorotukseen, eläkkeensaajan asumistukseen sekä hoitotukeen. Eläketuki päättyy vanhuuseläkkeen alkaessa tai viimeistään 65 vuoden iässä. Eläketukea sai 968 henkilöä lokakuussa 2022.

3.5 Kansaneläkeindeksi

Kansaneläkejärjestelmän etuuksia tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä. Vuonna 2023 kansaneläkeindeksin pisteluku on 1805. Pisteluku kasvoi 7,8 prosenttia alkuvuoteen 2022 nähden. Kansaneläkkeisiin tehtiin kuitenkin ennakkollinen 3,5 prosentin korotus elokuun alussa vuonna 2022, joten vuoden 2023 alussa kansaneläkkeet nousivat vain 4,2 prosenttia.

Kansaneläkeindeksi määrätään vuosittain elinkustannusindeksin perusteella. Kansaneläkeindeksin pisteluku seuraavalle vuodelle lasketaan jakamalla edellisen vuoden kolmannen neljänneksen kuukausien (heinä-, elo- ja syyskuun) elinkustannusindeksin pistelukujen kokonaislukuna ilmoitettu keskiarvo laissa määritellyllä jakajalla. Kansaneläkelaitos vahvistaa seuraavan kalenterivuoden kansaneläkeindeksin pisteluvun kunkin vuoden lokakuun loppuun mennessä ja uuden indeksin mukaisia etuuksia maksetaan seuraavan vuoden tammikuun alusta lähtien.

3.6 Asumisaikavaatimukset ja Kelan maksamien eläkkeiden suhteuttaminen asumisaikaan

Kansaneläkettä ja takuueläkettä voi saada Suomessa asuva henkilö, jos hän on 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan.

Perhe-eläkkeen voi saada, jos edunjättäjä oli 16 vuotta täytettyään asunut Suomessa vähintään kolmen vuoden ajan. Leskeneläkkeen myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että myös leski on asunut Suomessa ennen edunjättäjän kuolemaa vähintään kolmen vuoden ajan 16 vuotta täytettyään ja muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta. Lapseneläkkeen osalta edellytetään, että lapsi on asunut Suomessa edunjättäjän kuollessa tai muuttanut Suomeen vuoden kuluessa edunjättäjän kuolemasta.

EU:n sosiaaliturva-asetusta 883/2004 sovellettaessa eläkeoikeutta varten otetaan tarvittaessa huomioon myös henkilölle toisesta EU-maasta eläkeoikeutta ja eläkkeen laskentaa varten karttuneet ajat. Jos henkilöllä ei ole missään maassa yhden vuoden vakuutusaikaa, hänellä on oikeus kuitenkin kansaneläkkeeseen, jos hän on viimeksi ollut vakuutettuna Suomessa ja kaikkien maiden vakuutusaika on yhteensä vähintään kolme vuotta.

Jos asumisaikavaatimukset täyttyvät, mutta hakija tai edunjättäjä on asunut Suomessa alle 80 prosenttia 16 vuoden iän täyttämisen ja eläkkeen alkamisen tai 65 vuoden täyttämisen välisestä ajasta, suhteutetaan kansaneläke sekä leskeneläke Suomessa asuttuun aikaan. Lapseneläkettä ja takuueläkettä ei suhteuteta asumisaikaan.

3.7 Eläkkeensaajan asumistuki

Eläkkeensaajan asumistuen piiriin kuuluvat yksin asuvat eläkkeensaajan asumistukeen oikeuttavaa eläkettä saavat henkilöt, avio- ja avoparit, joista toinen tai molemmat saavat eläkkeensaajan asumistukeen oikeuttavaa eläkettä sekä taloudet, joissa kaikki saavat eläkkeensaajan asumistukeen oikeuttavaa eläkettä. Muut ruokakunnat kuuluvat yleisen asumistuen piiriin.

Eläkkeensaajan asumistukea ei makseta osatyökyvyttömyyseläkkeen, osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen tai osa-aikaeläkkeen saajille, eikä vapaaehtoista eläkettä saavalle henkilölle. Heillä voi olla oikeus yleiseen asumistukeen.

Vuonna 2023 eläkkeensaajan asumistukea voidaan maksaa, jos eläkkeensaajalla on asumiskustannuksia vähintään 787 euroa vuodessa. Pienin maksettava asumistuki on 7,46 euroa kuukaudessa. Eläkkeensaajan asumistuki on 85 prosenttia hyväksyttävistä asumismenoista, jotka ylittävät omavastuuosuuden. Perusomavastuu on kaikilla eläkkeensaajilla 681,39 euroa vuodessa. Eläkkeensaajan ja hänen puolisonsa tuloista riippuen perusomavastuun päälle voidaan laskea lisäomavastuu. Lisäomavastuu on 41,3 prosenttia siitä tulojen osasta, joka ylittää perhesuhteiden mukaisesti määräytyvät tulorajat. Eläkkeensaajan asumistuen suuruuteen vaikuttavat lähes kaikki omat ja puolison jatkuvasti saamat tulot. Asumistukea ei suhteuteta asumisaikaan.

Eläkkeensaajan asumistuki = $0,85 \times (\text{hyväksytyt asumiskustannukset} - (\text{perusoma-
vastuu} + \text{mahdollinen lisäomavastuu}))$

Asumiskustannusten hyväksyttävät enimmäismäärät määräytyvät asuinkunnan perusteella. Vuonna 2023 asumiskustannusten enimmäismäärät nousevat kansaneläkeindeksin muutosta vastaavasti 7,8 prosenttia.

Taulukko 3.4.

Asumiskustannusten enimmäismäärät vuonna 2023, euroa vuodessa.

I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
9 287	8 541	7 493

Kuntaryhmä I Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa.

Kuntaryhmä II Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Tampere, Turku, Tuusula, Vaasa ja Vihti.

Kuntaryhmä III muut kunnat.

Taulukko 3.5.

Lisäomavastuun tulorajat vuonna 2023.

	€/v	€/kk
Yksin asuva	10 280	856,67
Puoliso, jolla ei oikeutta asumistukeen	14 746	1 228,83
Puoliso, jolla oikeus asumistukeen	16 783	1 398,58

Taulukko 3.6.

Enimmäismääräinen eläkkeensaajan asumistuki vuonna 2023, euroa kuukaudessa.

	I kuntaryhmä	II kuntaryhmä	III kuntaryhmä
Yksin asuva	609,56	556,72	482,49
Puoliso, jolla oikeus asumistukeen	304,78	278,36	241,24

3.8 Muut lisät

Taulukkoon 3.7 on koottu eläkkeensaajan hoitotukien, lapsikorotuksen, rintamaliisien ja veteraanilisän määrät vuonna 2023. Eläkkeensaajien hoitotuesta säädetään vammaistukilaissa, ja siitä korvataan sairaan ja vammaisen eläkkeensaajan kotona asumisen kuluja ja erityiskustannuksia. Eläkkeensaajan hoitotukia ovat perus-, korotettu ja ylin hoitotuki, joita myönnetään avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen sekä erityiskustannusten määrän perusteella.

Kela myöntää lapsikorotusta eläkkeensaajille alle 16-vuotiaista lapsista. Sotaveteraanit voivat saada rintamalisää ja ylimääräistä rintamalisää. Lisäksi ylimääräistä rintamalisää ja korotettua tai ylintä hoitotukea saaville Kela maksaa veteraanilisää.

Taulukko 3.7.

Muiden lisien määriä vuonna 2023, euroa kuukaudessa.

a) Asumisaikaan suhteutettavat eläkkeensaajan vammaisetuudet	€/kk
Perushoitotuki	78,72
Korotettu hoitotuki	171,49
Ylin hoitotuki	362,62

b) Asumisaikaan suhteuttamattomana maksettavat eläke-etuuden osat	€/kk
Lapsikorotus	24,48
Rintamalisä	138,16
Ylimääräinen rintamalisä, täysi määrä (yksin asuva)	284,27
Ylimääräinen rintamalisä, täysi määrä (puolison kanssa asuva)	248,93
Veteraanilisä	118,81

4 Ensisijaiset etuudet

Tapaturma- ja liikennevakuutuksesta maksettavat korvaukset ovat työeläkkeisiin nähden ensisijaisia. Etuudensaaja saa työeläkettä vain siltä osin kuin hänen työeläkkeensä on suurempi kuin ensisijaiset etuudet. Ensisijaiset etuudet eivät kuitenkaan vaikuta vähentävästi vahinkotapahtumavuoden jälkeisen työskentelyn perusteella karttuneeseen työeläkkeeseen. Tapaturmavakuutuksen päivärahan ja liikennevakuutuksen mukaisen päivärahaa vastaavan ansionmenetykskorvauksen ajalta karttuu uutta työeläkettä myös kyseisen etuuden perusteella.

Ensisijaisista etuuksista korvataan ansiotulojen menetys sen suuruisena kuin vahingonkärnsijä olisi ilman vahingon sattumista ansainnut. Ensisijaisia etuuksia ovat seuraavien lakien mukaiset ansionmenetykskorvaukset tai eläkkeet tietyin poikkeuksin:

- työtapaturma- ja ammattitautilaki
- maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaki
- liikennevakuutuslaki
- sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annettu laki
- kriisinhallintatehtävissä sattuneen tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annettu laki.

Lakisääteinen tapaturmavakuutus on ensisijainen liikennevakuutukseen nähden.

Työtapaturma- ja ammattitautilaki korvaa työtapaturmista ja ammattitaudeista aiheutuneet ansionmenetykset ja sairaanhoitokulut. Lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta maksetaan päivärahaa vuoden ajan ja työkyvyttömyyden jatkuessa tämän jälkeen tapaturmaeläkettä. Kuntoutusrahaa voidaan maksaa päivärahan ja tapaturmaeläkkeen suuruisena. Vakuutuksesta maksetaan myös muun muassa tutkimus- ja hoitokustannukset, haittaraha pysyvästä haitasta, ammatillinen ja lääkinnällinen kuntoutus sekä kuolemantapauksessa hautausapu ja omaisille perhe-eläkettä.

Työtapaturmavakuutuksen mukaisen päivärahan suuruus on neljän viikon ajan tapaturmapäivän jälkeen samansuuruinen kuin työntekijälle maksettu sairausajan palkka. Jos sairausajalta ei ole maksettu palkkaa, määräytyy päiväraha tapaturmaa edeltäneiden neljän viikon työansioden perusteella. Neljän ensimmäisen viikon jälkeen päivärahan suuruus on 1/360 vahingoittuneen vuosityöansiosta. Vuosityöansio määritetään lähtökohtaisesti joko edellisvuoden ansioista tai viiden viimeisen vuoden tulojen keskiarvosta, jos näiden tulojen välillä on vähintään 20 prosentin ero. Päivärahaa voidaan maksaa myös osakorvauksena, jos työkyvyttömyys ja ansioiden aleneminen on osittaista. Korvauksen saamiseksi tulee työkyvyn alentuman olla vähintään kymmenen prosenttia.

Täysi tapaturmaeläke on 85 prosenttia vuosityöansiosta alle 65-vuotiaalle ja 70 prosenttia vuosityöansiosta 65 vuotta täyttäneelle. Myös tapaturmaeläke voidaan maksaa osakorvauksena, jos työkyvyttömyys ja ansioiden aleneminen on vähintään kymmenen prosenttia.

Jos tapaturma sattuu vanhuuseläkkeen rinnalla tehdystä työssä, päivärahaa ja tapaturmaeläkettä maksetaan kolmen vuoden ajan, enintään työeläkelakien mukaisen vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajan täyttämiseen asti. Päivärahaa ja tapaturmaeläkettä ei tällöin vähennetä työeläkkeestä.

Jos henkilö loukkaantuu liikenneonnettomuudessa, hän saa **liikennevakuutuslain** mukaista korvausta. Liikennevakuutuksesta korvataan muun muassa sairaanhoitokulut, ansionmenetyt, tilapäinen ja pysyvä haitta sekä lesken ja lasten elatuksen menetyt. Henkilövahingoista maksettaville erilaisille korvauksille ei ole enimmäismäärää, vaan korvaus suoritetaan todellista vahinkoa vastaavana.

Potilasvahinkolain mukaan voidaan maksaa korvauksia henkilövahingosta. Ennen vuotta 2021 potilasvahingon korvaukset olivat työeläkkeeseen nähden ensisijaisia, mutta vuodesta 2021 alkaen eläkkeensaajan näkökulmasta toissijaisia. Työeläkettä maksetaan täysimääräisesti ja potilasvakuutuksesta korvataan työeläkkeen yli menevä osuus. Potilasvakuutusjärjestelmä on kuitenkin rahoituksellisesti ensisijainen työkyvyttömyyseläkkeiden ja kuntoutusetuuksien osalta. Eläkelaitos voi potilasvahinkotilanteissa periä enintään työeläkettä vastaavan osuuden Potilasvakuutuskeskukselta.

5 Verotus

Työeläke, kansaneläke ja takuueläke ovat verotettavaa ansiotuloa. Verotonta tuloa ovat kuitenkin esimerkiksi kansaneläkkeen lapsikorotus, eläkkeensaajien hoitotuki, rintamalisä, veteraanilisä ja asumistuki.

Myös työtapaturma-, liikenne- ja potilasvahinkovakuutuksesta maksettavia eläkkeitä verotetaan ansiotuloverotuksen mukaisesti eläkkeenä. Eläketulona ei sen sijaan pidetä näistä vakuutuksista maksettuja päivärahoja tai alle vuoden kestävästä työkyvyttömyyden perusteella saatuja korvauksia.

Työnantajan järjestämä kollektiivinen lisäeläke ja kertamaksullinen eläke kuuluvat ansiotuloverotuksen piiriin.

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen perustuva eläke on veronalaista pääomatuloa vuoden 2005 alusta voimassa olleen lain mukaan. Aikaisemmin vapaaehtoinen eläkevakuutus kuului ansiotuloverotuksen piiriin. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksettava eläke verotetaan ansio- tai pääomatulona sen mukaan, miten vastaava vakuutusmaksu on vähennetty.

5.1 Vähennykset ansiotuloverotuksessa

Tuloista on oikeus vähentää niiden hankkimisesta tai säilyttämisestä johtuneet menot sekä vähennykset. Vähennykset uudistuivat, kun verotusta muutettiin vuoden 2023 alussa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen vuoksi. Verotettavan tulon määräytyminen on jatkossa sama kunnan- ja valtionverotuksessa, joten molemmissa tehdään jatkossa samat vähennykset. Invalidivähennys poistui verotuksen uudistamisen yhteydessä.

Ansiotuloista tehtävien vähennysten lisäksi verosta tehtäviä vähennyksiä ovat työtulo- vähennys, elatusvelvollisuusvähennys, kotitalousvähennys, alijäämähyvitys ja erityinen alijäämähyvitys. Tässä on käsitelty vain muutamia eläkkeensaajan ja palkansaajan oleellisia vähennyksiä. Vähennyksistä on kerrottu lisää liitteessä 1.

Eläkkeensaaja voi saada kunnallis- ja valtionverotuksessa eläketulovähennyksen ja perusvähennyksen. Perusvähennyksen enimmäismäärää korotettiin 130 eurolla 3 870 euroon vuoden 2023 alusta.

Eläketulovähennys määräytyy kansaneläkkeen täyden määrän perusteella. Siten se muuttuu kansaneläkkeen indeksikorotusten ja tasokorotusten seurauksena. Vuonna 2022 eläketulovähennys muuttui kesken vuoden ylimääräisen indeksitarkistuksen seurauksena. Vuonna 2023 eläketulovähennyksen täysi määrä on 10 320 euroa. Jos verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen määrän, eläketulovähennystä pienennetään 51 prosentilla ylimenevän osan määrästä. Siltä osin kuin verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää 22 500 euroa, vähennyksen määrä kuitenkin pienenee 15 prosentilla ylittävältä osalta. Eläketulovähennyksen sekä

perusvähennyksen johdosta pienituloisen eläkkeensaaja ei maksa veroa alle 12 882 euron vuosieläkkeestä (1 074 €/kk). Eläketulovähennys ulottuu 49 887 euron vuosituloihin (4 157 €/kk) asti.

Taulukko 5.1.

Eläketulovähennyksen täysi määrä vuonna 2023 sekä vuosituloraja, josta alkaen eläkkeensaaja alkaa maksaa veroa ja vuosituloraja, josta alkaen vähennystä ei saa enää lainkaan, euroa.

	Täysi vähennys	Eläke, josta alkaen veroa	Eläke, josta ei enää vähennystä
Eläketulovähennys	10 320	12 882	49 887

Palkansaaja saa tulonhankkimisvähennyksen, perusvähennyksen, ansiotulovähennyksen ja työtulovähennyksen. Palkansaajan maksamat työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksu sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksu ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.

Vuonna 2023 ansiotulovähennys on 51 prosenttia puhtaasta ansiotulosta 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 570 euroa. Puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 4,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta. Ansiotulovähennys ulottuu noin 94 000 euron vuosituloihin asti.

Vuonna 2023 työtulovähennys on 12 prosenttia ansiotuloista. Tulojen alaraja on poistunut verotuksen rakenneuudistuksessa. Työtulovähennykseen lisättiin vuonna 2023 vähennyksen enimmäismäärän porrastus siten, että ikääntyneemmät työntekijät saavat suuremman vähennyksen. Vähennyksen enimmäismäärä on alle 60-vuotiaille 2 030 euroa, 60–61-vuotiaille 2 230 euroa, 62–64-vuotiaille 2 430 euroa ja yli 65-vuotiaille 2 630 euroa. Puhtaan ansiotulon ylittäessä 22 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 2,03 prosentilla. Siltä osin kuin puhdas ansiotulo ylittää 70 000 euroa, vähennyksen määrä kuitenkin pienenee 1,21 prosentilla ylittävältä osalta. Työtulovähennys ulottuu alle 60-vuotiaalla noin 157 900 euron vuosituloihin asti.

5.2 Ansiotuloverot ja pakolliset sosiaalivakuutusmaksut

Valtion tuloveroa suoritetaan verotettavasta ansiotulosta progressiivisen tuloveroasteikon mukaan. Vuonna 2023 tuloveroasteikon tulorajoja muutettiin merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen aiheuttaman verotuksen muutoksen johdosta, koska terveys- ja pelastustoimen rahoitusvastuu siirtyi valtiolle. Uudistuksen tavoitteena kuitenkin oli, ettei verorasite muuttuisi merkittävästi.

Taulukko 5.2.

Valtion tuloveroasteikko vuonna 2023.

Verotettava tulo, €	Vero alarajan kohdalla, €	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
0–19 900	0,00	12,64
19 900–29 700	2 515,36	19,00
29 700–49 000	4 377,36	30,25
49 000–85 800	10 215,61	34,00
85 800–	22 727,61	44,00

Eläketulon lisävero määräytyy kuten edellisvuonna. Sitä maksetaan 5,85 prosenttia vuosieläkkeen 47 000 euroa (3 917 €/kk) ylittävästä osasta.

Yleisradiovero määräytyy kuten edellisvuonna. Veroa maksetaan 2,5 prosenttia 14 000 euroa ylittävästä vuositulosta. Enimmäismäärä on 163 euroa. Eläkkeensaaja maksaa yleisradioveroa 1 167 eurosta alkaen. Enimmäismäärää maksetaan 1 710 euron kuukausieläkkeestä alkaen.

Ansiotulosta suoritetaan **kunnallisveroa** kotikunnalle kunnan tuloveroprosentin perusteella. Keskimääräinen kunnallisveroprosentti on 7,38, joka on merkittävästi pienempi kuin edellisvuonna (20,01). Tämä johtuu siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuudistuksen myötä iso osa verotuksesta siirtyi valtiolle hyvinvointialueiden rahoittamiseksi. Tämän johdosta kunnallisveroprosentista vähennetään 12,64 prosenttia vuodelle 2023. Taulukossa 5.3 on esitetty eräiden kuntien kunnallisveroprosentit.

Taulukko 5.3.

Eräiden kuntien tuloveroprosentit sekä sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu vuonna 2023.

Kunnallisveroprosentti	
Helsinki	5,36
Espoo	5,36
Vantaa	6,36
Tampere	7,61
Oulu	7,86
Turku	6,86
Kuopio	8,11
Keskimäärin koko maa	7,38
Palkansaajan sairaanhoitomaksu	0,6
Eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu	1,57

Kirkollisveron määrä lasketaan verotettavasta ansiotulosta seurakunnan tuloveroprosentin mukaan. Keskimääräinen kirkollisvero on 1,38 prosenttia ja sitä maksavat evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat henkilöt. Kirkollisvero ei ole mukana jäljempänä esitetyissä laskelmissa.

Palkansaajan **sairaanhoitomaksu** on 0,6 prosenttia vuonna 2023. Eläke- ja etuustuloista perittävä sairaanhoitomaksu on 1,57 prosenttia. Palkansaaja maksaa sairausvakuutuksen **päivärahamaksua** 1,36 prosenttia, jos vuositulon yhteismäärä

on vähintään 15 703 euroa (edellisvuonna 1,18 % 15 128 euroa ylittävistä tulosta). Jos tulojen yhteismäärä jää alle 15 703 euron, päivärahamaksua ei makseta. Yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti vakuutettujen yrittäjien maksama lisärahoitusosuus on 0,23 prosenttia (edellisvuonna 0,14 %) ja päivärahamaksu siten 1,59 prosenttia vuonna 2023. Eläke- ja etuustuloista ei makseta sairausvakuutuksen päivärahamaksua.

Vuonna 2023 työntekijän **työeläkevakuutusmaksu** on 17–52-vuotiaalla sekä 63–67-vuotiaalla 7,15 prosenttia ja 53–62-vuotiaalla 8,65 prosenttia (sama kuin edellisvuonna). Palkansaajan **työttömyysvakuutusmaksu** pysyy edellisvuoden 1,5 prosentissa.

Palkansaajan vero- ja maksuprosentti vaihtelee iän mukaan, koska palkansaajan maksut ja työtulovähennykset ovat erilaiset eri ikäisillä (taulukko 5.4). Työeläkevakuutusmaksua maksetaan 17-vuotiaasta, työttömyysvakuutusmaksua 18-vuotiaasta ja sairausvakuutuksen päivärahamaksua 16-vuotiaasta alkaen. Taulukossa näkyvien bruttopalkasta laskettavien maksujen lisäksi palkansaaja maksaa sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksua (0,60 %) verotettavasta tulosta, joten sitä aletaan maksaa kuukausitulojen ylittäessä noin 1 550 euroa, ja maksun osuus bruttopalkasta muuttuu tulotason mukaan.

Taulukko 5.4.

Palkansaajan maksut eri-ikäisillä palkansaajilla.

Ikä	Työeläke- vakuutusmaksu	Työttömyys- vakuutusmaksu	Sairausvakuutuksen päivärahamaksu (15 703 €/ vuosituloista alkaen)	Yhteensä
alle 53	7,15 %	1,50 %	1,36 %	10,01 %
53–62	8,65 %	1,50 %	1,36 %	11,51 %
63–64	7,15 %	1,50 %	1,36 %	10,01 %
65–67	7,15 %	0,00 %	1,36 %	8,51 %
68–	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

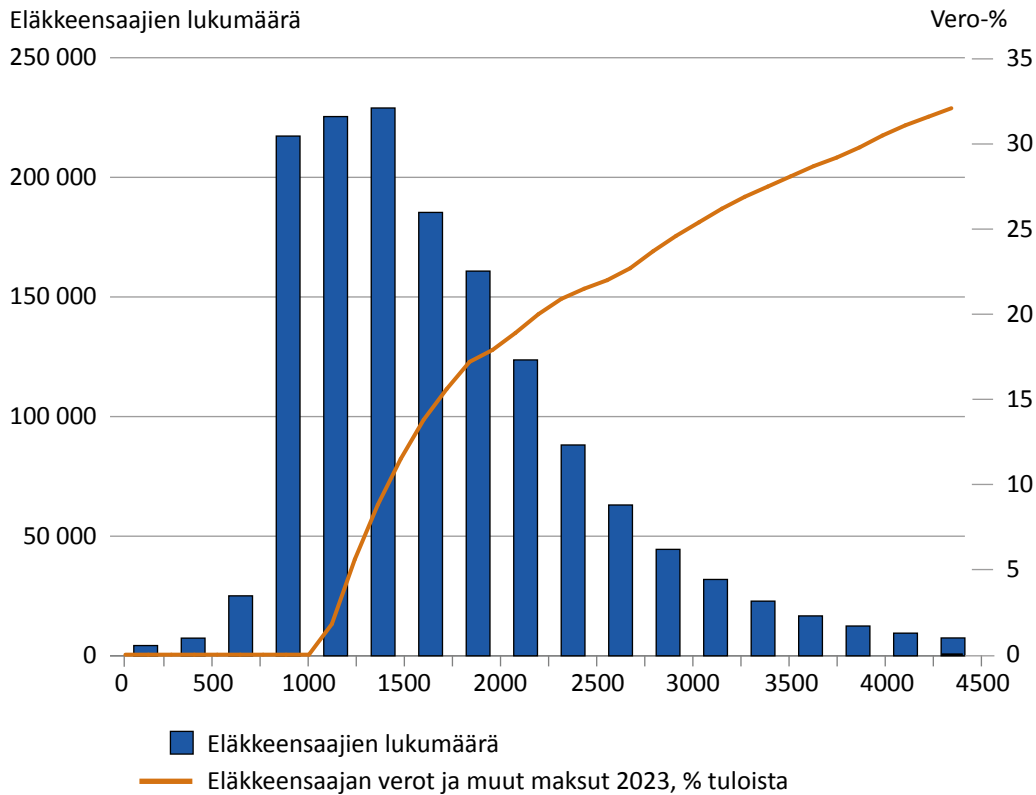
5.3 Erot eläkkeensaajan ja palkansaajan verotuksessa

Lakisääteisten eläkkeiden verotus määräytyy pääosin samoin kuin muidenkin ansiotulojen verotus. Eläketulon ja palkkatulon vero- ja maksurasite eroavat kuitenkin erilaisien verovähennysten ja sosiaalivakuutusmaksujen takia.

Kuviosta 5.1 näkyy, että eläkkeensaajia on eniten tulotasolla, jolla eläkkeestä ei makseta veroa tai veroprosentti on pieni. Kolmanneksella eläkeläisistä eläke jää alle 1 250 euron ja verot siten alle kuuden prosentin. Noin 15 prosenttia eläkeläisistä saa yli 2 500 euron eläkettä, millä tulotasolla veroprosentti nousee yli 21:een. Yli 4 000 euron eläkettä saa 3,1 prosenttia eläkeläisistä, jolloin veroja maksetaan yli 30 prosenttia. Kuviossa ei oteta huomioon eläkkeensaajan muita mahdollisia tuloja.

Kuvio 5.1.

Suomessa asuvien omaeläkkeensaajien (ei osa-aikaeläke ja osittainen vanhuuseläke) kokonaiseläkejakauma 31.12.2021 sekä eläkkeensaajan vero- ja maksuprosentti vuonna 2023.

Seuraavissa kuvissa ja taulukoissa on verrattu palkansaajan ja eläkkeensaajan verotusta eri tulotasoilla. Eläkkeensaajan veroprosentti oli vuosina 2008–2012 pääosin matalampi kuin palkansaajan vero- ja maksuprosentti, jossa on otettu huomioon myös palkansaajan työeläkevakuutusmaksu (53–67-v.) ja työttömyysvakuutusmaksu. Vuonna 2013 suurten eläkkeiden verotus nostettiin palkansaajan (53 v. täyttäneet) vero- ja maksuprosenttiin tasolle eläkkeensaajan lisäverolla. Nyt eläkkeensaajan maksurasitteessa ei ole 53–59-vuotiaisiin verrattaessa merkittävää eroa. Alle 53-vuotiaaseen palkansaajaan verrattuna maksurasite on pari prosenttiyksikköä korkeampi noin 1 500–2 750 euron tuloilla. Tästä suuremmilla tuloilla maksurasite on hieman palkansaajaa matalampi tähän ikäluokkaan verratessa.

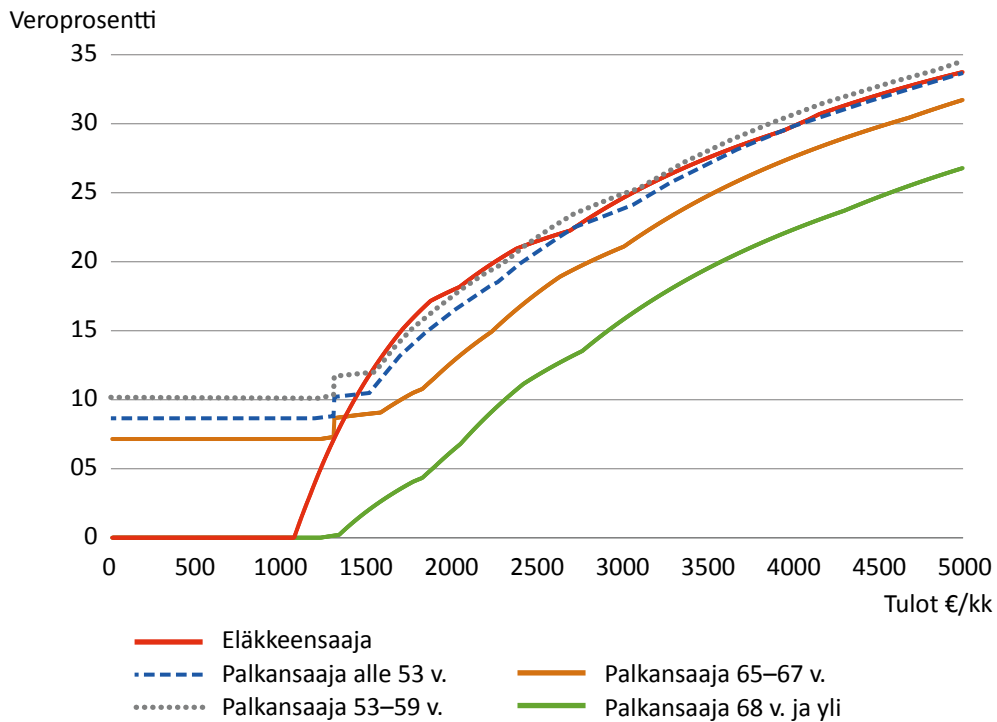
Eläke- ja palkkatulojen vero- ja maksuprosenttien muutos edellisvuodesta vaihtelee eri tulotasoilla. Kun verrataan saman tulon veroprosenttiin edellisvuonna ja kunnallisverot ovat keskimääräiset, eläkkeensaajan veroprosentti laskee 0,1–2,3 prosenttiyksikköä, eniten noin 1 100–1 400 ja 2 000–2 400 kuukausieläkkeen tasolla. Lasku johtuu ensisijaisesti uudistuneesta eläketulovähennyksestä. Verotus kevenee vähemmän 2 500 euron kuukausieläkkeestä eteenpäin, kunnes korkeimmilla tulotasoilla verotus ei merkittävästi muutu. Kun palkkatulon veroprosenttia verrataan saman tulon veroprosenttiin viime vuonna, laskua on alle prosenttiyksikön verran.

Kuviossa 5.2 on esitetty eläkkeensaajan ja palkansaajan vero- ja maksuprosentti eri tulotasoilla. Palkansaajan prosentti vaihtelee iän mukaan, koska palkansaajan

maksut ovat erilaiset eri ikäisellä ja työtulovähennys riippuu iästä. 68 vuotta täyttänyt palkansaaja ei maksa enää palkansaajan maksuja. Työtulovähennyksen muutoksen vuoksi 60–64-vuotiaiden verotus on esitetty erikseen kuviossa 5.3. Verotus vastaa 60–62-vuotiaiden osalta 53–59-vuotiaiden verotusta, jota työtulovähennyksen ikäkorotus hieman keventää. 63–64-vuotiailla verotusta ja maksuja keventää työtulovähennyksen lisäksi matalampi työeläkevakuutusmaksu alle 53-vuotiaiden tavoin.

Kuvio 5.2.

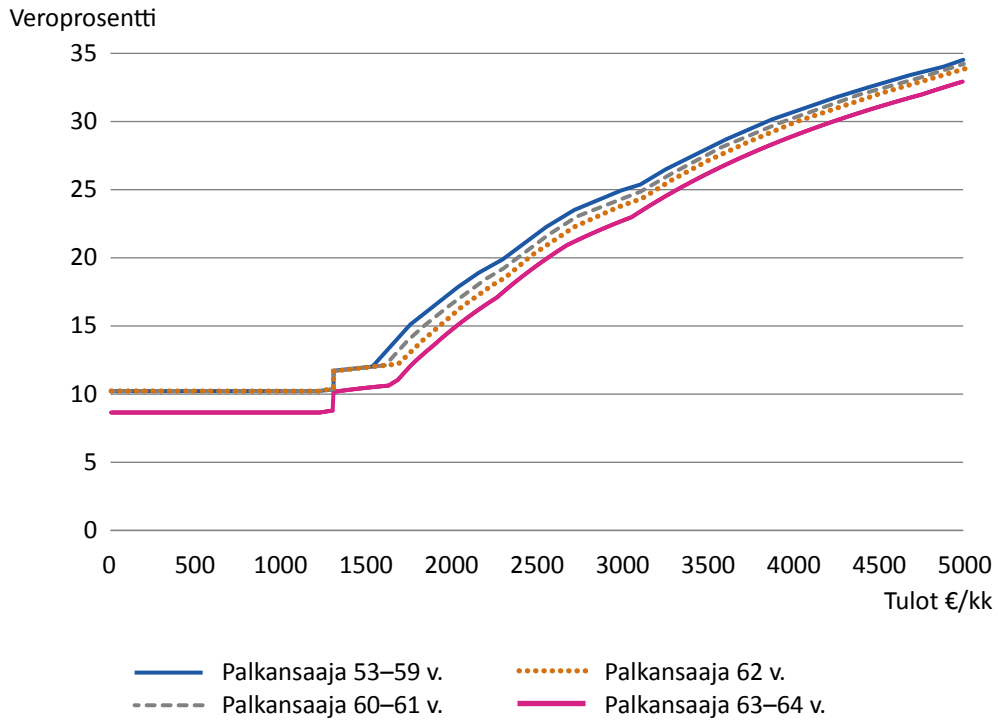
Palkansaajan ja eläkkeensaajan verot ja maksut vuonna 2023, prosenttia tuloista. (Kuukausitulo on vuositulo/12).

Kuviossa 5.3 on esitetty palkansaajan verotus myös ikävälillä 60–64. Näissä ikäluokissa verotukseen vaikuttaa uusi ikäsidonlainen työtulovähennys sekä työeläkemaksujen alempi taso 63–64-vuotiailla. Työtulovähennystä korotetaan 200 eurolla 60–61-vuotiaiden, 400 eurolla 62–64-vuotiaiden ja 600 eurolla 65 vuotta täyttäneiden osalta.

Kuvio 5.3.

Palkansaajan verot ja maksut vuonna 2023, prosenttia tuloista. (Kuukausitulo on vuositulo/12).

Taulukko 5.5.

Verot ja maksut vuonna 2023, prosenttia tuloista.

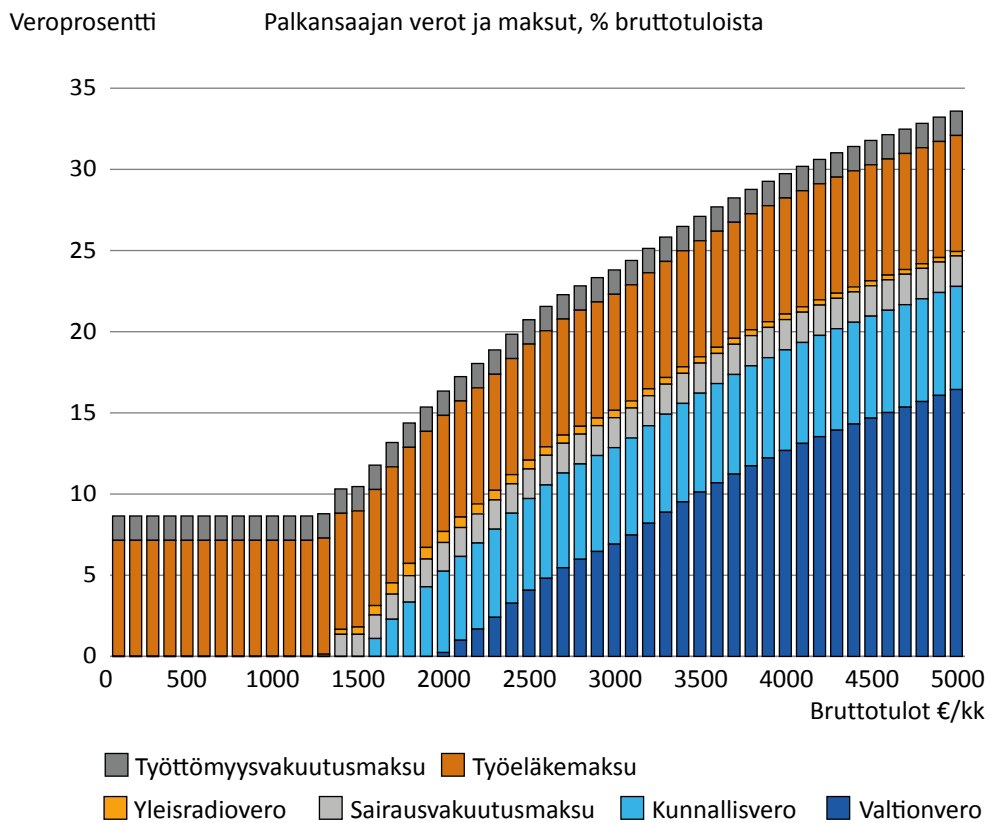
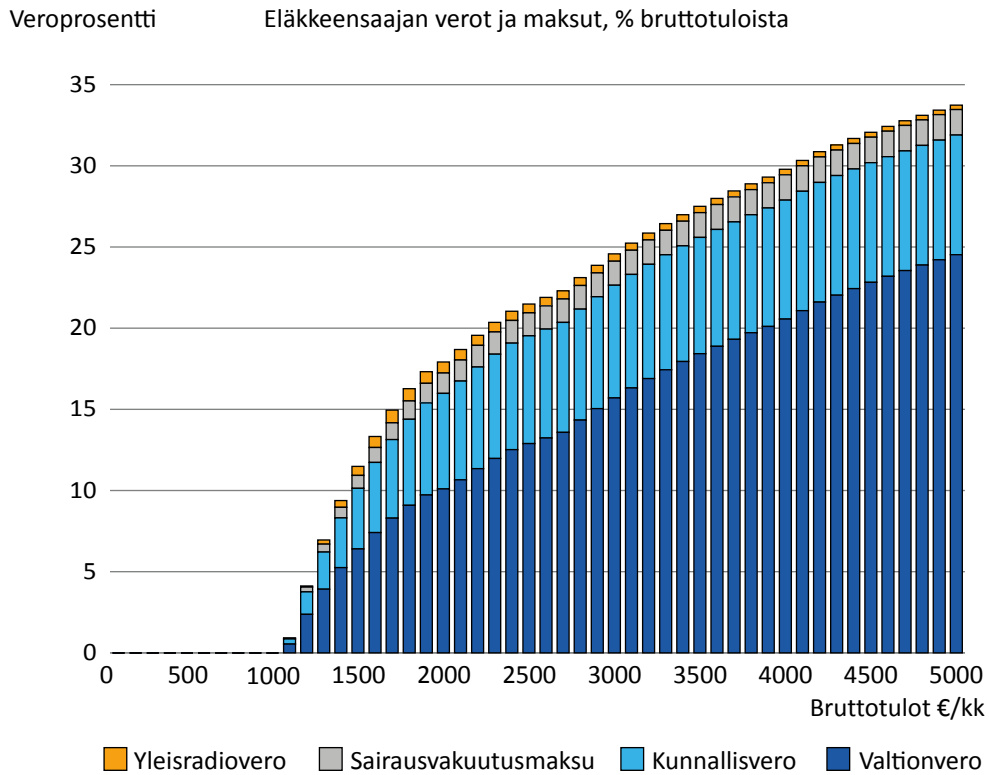
Tulot €/kk (vuositulo/12)	Eläkkeensaaja	Palkansaaja alle 53 v.	Palkansaaja 53–59-v.	Palkansaaja 65–67-v.	Palkansaaja 68-v.–
500	0,0	8,7	10,2	7,2	0,0
750	0,0	8,7	10,2	7,2	0,0
1 000	0,0	8,7	10,2	7,2	0,0
1 250	5,6	8,7	10,2	7,2	0,0
1 500	11,5	10,5	12,0	9,0	1,9
1 750	15,6	13,8	15,0	10,4	3,9
2 000	17,9	16,4	17,5	12,7	6,3
2 250	20,0	18,4	19,6	15,1	9,3
2 500	21,5	20,7	21,8	17,7	11,8
2 750	22,7	22,6	23,7	19,7	13,4
3 000	24,6	23,8	24,9	21,1	15,8
3 500	27,5	27,1	28,0	24,8	19,5
4 000	29,8	29,7	30,7	27,6	22,3
5 000	33,7	33,6	34,5	31,7	26,8
6 000	36,3	36,6	37,5	34,9	30,0
7 000	38,0	38,6	39,5	37,1	32,1
8 000	40,5	40,1	41,0	38,8	34,7
9 000	42,5	42,1	42,8	40,8	36,7
10 000	44,1	43,7	44,4	42,5	38,4
15 000	49,0	48,3	49,0	47,4	43,3

Kuviossa 5.4 näkyy eläkkeen- ja palkansaajan verojen ja maksujen rakenne eri tulotasoilla. Palkansaaja maksaa alle verotettavan tulon jäävistä tuloista työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja. Korkeammilla tulotasoilla kokonaisprosentti on eläkkeen- ja palkansaajalla lähes samalla tasolla, mutta palkansaajalla tähän sisältyy työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksut, joten kunnallis- ja valtionveron osuus jää pienemmäksi kuin eläkkeensaajalla.

Verotuksen uudistuksen vuoksi verojen ja maksujen rakenteessa on merkittävä muutos viime vuoteen. Kunnallisveron osuus on laskenut ja valtionveron osuus taas on noussut vastaavasti. Kokonaisuutena verorasite pysyy pääsääntöisesti samana edellisvuoteen nähden.

Kuvio 5.4.

Eläkkeensaajan ja palkansaajan (53–59-v.) verojen ja maksujen rakenne eri tulotasolla vuonna 2023, prosenttia bruttotuloista.

Kuviossa 5.5 on esitetty palkansaajan ja eläkkeensaajan tulonlisäyksestä veroihin ja maksuihin menevä osuus eri tulotasolla. Eläkkeensaajan marginaalivero käyttäytyy pääsääntöisesti samoin kuin edellisvuonna. Verotuksen eläketulovähennys ja perusvähennys pienenevät tulojen kasvaessa, joten eläkkeiden verotus kiristyy voimakkaasti 1 000–1 900 euron tulotasolla. Tällä tuloalueella eläkkeensaaja maksaa tulonlisäyksestä veroa noin 40 prosenttia.

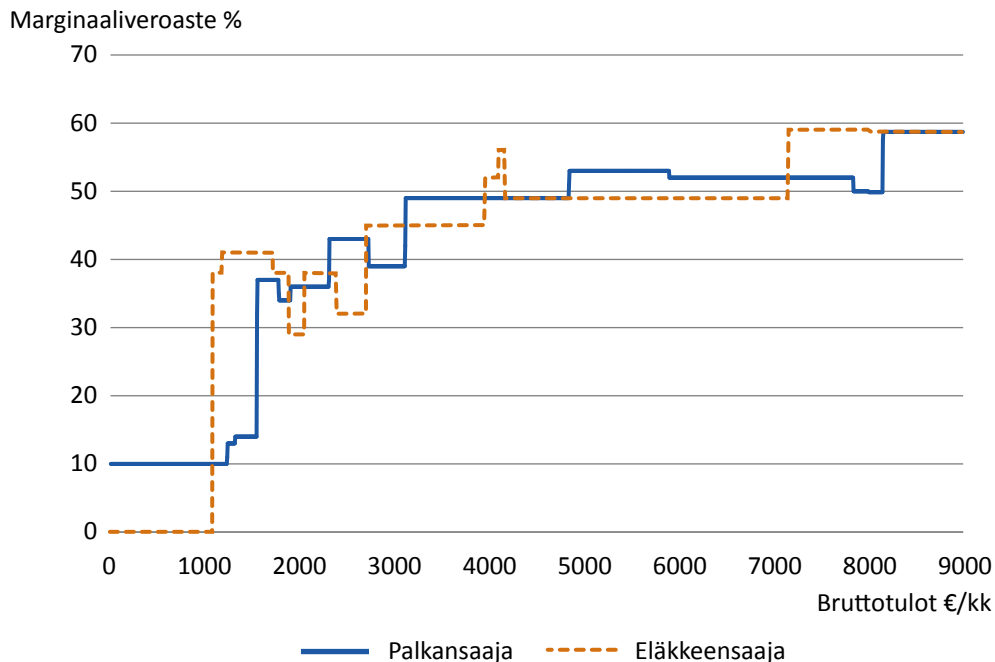
Marginaaliveroaste nousee 45 prosenttiin 2 700 euron kuukausieläkkeellä, kun valtionveroasteikossa noustaan (vähennysten jälkeen) toiselle portaalle. Lisätulosta maksetaan korkeaa veroa tällä tulotasolla myös, koska valtionverotuksen eläketulovähennys pienenee tulojen kasvaessa ja loppuu noin 3 900 euron kuukausituloilla.

Yli 4 200 euron kuukausituloilla eläketulon marginaalivero nousee noin 49 prosenttiin. Veroasteikon ylimmän tuloajan ylittyessä eläkkeensaajalla noin 7 200 euron ja palkansaajalla runsaan 8 200 euron kuukausituloilla marginaalivero nousee noin 59 prosenttiin.

Marginaaliveroasteessa on hieman eroa viime vuoteen johtuen verotuksen uudistuksista vuodelle 2023. Koska sekä eläketulovähennys että työtulovähennys muuttuivat kaksiportaisiksi, näkyy tämä marginaaliveron muutoksina vähennyksien rajakohtien tasolla. Palkansaajalla marginaaliveroon vaikuttaa myös ikäperusteinen työtulovähennys, jonka vaikutus ei näy tässä kuviossa.

Kuvio 5.5.

Eläkkeensaajan ja palkansaajan (53–59-v.) marginaaliveroaste vuonna 2023 eri tulotasolla.

5.4 Verotus, kun ansiotulot koostuvat sekä eläkkeestä että palkasta

Eläkkeensaajan palkkatuloa verotetaan kuten palkkatuloa yleensäkin. Muut ansiotulot pienentävät eläketulovähennystä; kun vähennys pienenee, veroprosentti kasvaa. Toisaalta palkkatulosta saa tulonhankkimisvähennyksen sekä ansiotulovähennyksen ja työtulovähennyksen. Vähennysten yhteisvaikutuksena veroprosentti on eläke- ja palkkatulon yhdistelmästä yleensä pienempi kuin jos sama kokonaistulo koostuisi pelkästään palkasta tai eläkkeestä.

Eläkkeensaajan palkasta peritään myös palkansaajan maksut. Työttömyysvakuutusmaksua ei peritä 65 vuotta täyttäneen palkasta. Eläkevakuutusmaksua maksetaan ikäluokan mukaiseen vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajaan saakka. Sairausvakuutuksen päivärahamaksua ei peritä 68 vuotta täyttäneen saamasta palkasta.

5.4.1 Palkkatuloja vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla

Työskentely vanhuuseläkkeellä ei vaikuta työeläkkeen tai Kelan eläkkeiden maksamiseen². Taulukossa 5.6 näkyy eläkkeensaajan vero- ja maksuprosentti, kun hänellä on eläkkeen lisäksi palkkatuloja. Taulukosta näkyy myös, kuinka suuri osa eläkkeen lisäksi tulevasta palkasta menee veroihin ja maksuihin. Esimerkiksi 1 500 euron eläkkeestä veroprosentti on 11,5. Jos palkkatuloja on tämän lisäksi 6 000 euroa vuodessa, menee lisätuloista veroihin 21,6 prosenttia. Kokonaistulon vero- ja maksuprosentti on 14. Verot ja maksut on laskettu 63-vuotiaalle eläkkeensaajalle, joka maksaa palkasta alempaa työeläkevakuutusmaksua (7,15 %) sekä työttömyysvakuutusmaksua ja sairausvakuutuksen päivärahamaksua.

Taulukosta voidaan nähdä, että esimerkiksi 24 000 euron tulojen koostuessa puoliksi eläkkeestä ja puoliksi palkasta, veroprosentti on 10,5. Kun samasta kokonaistulosta kolme neljäsosaa on eläkettä, veroprosentti on 14 ja kun kokonaan eläkettä, 17,9.

Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva voi ansaita työeläkkeen rinnalla enintään 40 prosenttia ja osatyökyvyttömyyseläkkeellä oleva enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyttä edeltäneestä palkkatasosta, aina kuitenkin vähintään 922,42 euroa kuukaudessa. 60 prosentin tai 922,42 eurorajan ylittyessä vähintään kolmen kuukauden ajalta työeläkkeen maksu keskeytetään. Kansaneläkejärjestelmän työkyvyttömyyseläkkeessä ansio-
raja on 922,42 euroa kuukaudessa.

² Kun eläkkeen aikaisesta työskentelystä myönnetään eläke, lasketaan myös kansaneläke uudelleen ja eläkeaikainen karttuma otetaan huomioon.

Taulukko 5.6.

Eläkkeensaajan (63–64-v.) palkkatulon verot ja maksut vuonna 2023.

Eläke €/vuosi	Palkka €/vuosi	Kokonaistulot €/vuosi	Verot ja maksut palkasta	Vero- ja maksu- prosentti	Veroprosentti, jos kokonaistulot koostuisivat vain	
					eläkkeestä	palkasta
12 000	0	12 000	-	0,0	0,0	8,7
12 000	6 000	18 000	16,0	5,3	11,5	10,5
12 000	12 000	24 000	21,0	10,5	17,9	16,4
12 000	18 000	30 000	24,0	14,4	21,5	20,7
18 000	0	18 000	-	11,5	11,5	10,5
18 000	6 000	24 000	21,7	14,0	17,9	16,4
18 000	12 000	30 000	20,9	15,3	21,5	20,7
18 000	18 000	36 000	25,4	18,4	24,6	23,8
24 000	0	24 000	-	17,9	17,9	16,4
24 000	6 000	30 000	21,7	18,7	21,5	20,7
24 000	12 000	36 000	21,4	19,1	24,6	23,8
24 000	18 000	42 000	28,6	22,5	27,5	27,1
30 000	0	30 000	-	21,5	21,5	20,7
30 000	6 000	36 000	25,8	22,2	24,6	23,8
30 000	12 000	42 000	27,6	23,2	27,5	27,1
30 000	18 000	48 000	33,0	25,8	29,8	29,7
36 000	0	36 000	-	24,6	24,6	23,8
36 000	6 000	42 000	34,6	26,0	27,5	27,1
36 000	12 000	48 000	32,0	26,5	29,8	29,7
36 000	18 000	54 000	34,9	28,0	32,1	31,8

5.4.2 Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja palkkatulo

Verot ja maksut määräytyvät edellä kuvatun mukaisesti myös tilanteessa, jossa palkkatyössä jatkava ottaa osittaisen varhennetun vanhuuseläkkeen (OVE). Progressiivinen verotus lieventää kokonaistulojen pienentymistä, jos työtulot vähenevät. Vastaavasti verotus kiristyy, jos OVE:n ottaa aiemman palkkatason päälle.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke lasketaan OVE:n alkamista edeltävän vuoden loppuun mennessä ansaitusta eläkkeestä (ks. luku 2.2). Taulukossa 5.7 ansaittu eläke on 1 500, 2 000 tai 3 000 euroa kuukaudessa, josta otetaan osittaisena 50 prosenttia. Varhennus vuonna 1962 syntyneen ikäluokan alimmasta vanhuuseläkeistä (65 v) on 48 kuukautta ja varhennusvähennys yhteensä 19,2 prosenttia. OVE kerrotaan vielä alkamisvuodelle vahvistetulla elinaikakertoimella. Taulukossa on esitetty vaihtoehdot, joissa henkilö ei työskentele OVE:n rinnalla, vähentää työskentelyä puoleen aiemmasta, tai jatkaa työskentelyä aiemmalla palkkatasolla. Esimerkissä OVE alkaa 61-vuotiaana, joten henkilö maksaa palkastaan korkeampaa työeläkevakuutusmaksua (8,65 %).

Taulukon viimeisestä sarakkeesta nähdään myös, mikä vero- ja maksuprosentti olisi pelkästä palkasta, jos OVE:a ei olisi. Kokonaisveroprosentti nousee, kun palkan lisäksi

saadaan eläkettä. Esimerkin tulotasoilla kokonaisveroprosentti on OVE:n tuoman tulonlisäyksen ansiosta 1,3–4,7 prosenttiyksikköä korkeampi verrattuna pelkän palkan vero- ja maksuprosenttiin.

Taulukko 5.7.

Osittainen varhennettu vanhuuseläke ja palkkatulo, euroa. Vuonna 1962 syntynyt henkilö.

OVE:n alkamiseen mennessä ansaittu eläke	OVE	Palkka OVE:n aikana	Bruttotulot yhteensä	Nettotulot	Vero-%	Vero-% palkasta ilman OVE:a
1 500	572	0	572	582	0,0	0
1 500	572	1 500	2072	1 798	9,8	12,0
1 500	572	3 000	3572	2 594	23,3	24,3
2 000	763	0	763	776	0,0	0
2 000	763	2 000	2763	2 200	15,9	16,6
2 000	763	4 000	4763	3 218	30,0	30,2
3 000	1 144	0	1144	1 101	2,4	0
3 000	1 144	3 000	4144	2 934	26,8	24,3
3 000	1 144	6 000	7144	4 405	36,6	37,2

5.5 Kansainväliset tilanteet

Suomesta **ulkomaille maksettavia eläkkeitä** verotetaan samalla tavalla kuin Suomessa asuvien eläkkeitä. Veroprosentti, vähennykset ja veroilmoitusmenettely ovat samat kuin Suomessa asuvilla. Ulkomailla asuvan eläkkeensaajan kaikki verot, myös keskimääräisen kunnallisveroprosentin mukainen laskennallinen kunnallisvero, menevät valtiolle.

Joissain tilanteissa Suomen ja henkilön asuinvaltion välisen verosopimusten perusteella eläkettä ei veroteta lainkaan Suomessa, vaan ainoastaan eläkkeensaajan asuinvaltiossa. Eläkkeen verokohtelu selviää Suomen ja kyseisen maan välisestä verosopimuksesta, jotka tehdään kaksinkertaisen verotuksen estämiseksi. Suomella on sopimus yli 60 valtion kanssa.

Esimerkiksi Portugalissa asuvia eläkeläisiä Suomi on saanut aikaisemmin verottaa vain julkisen sektorin eläkkeen osalta. Suomi irtisanoi Suomen ja Portugalin välisen vuoden 1970 verosopimuksen vuonna 2018, eikä Portugali hyväksynyt uutta sopimusta määräajassa. Vuodesta 2019 alkaen Suomen ja Portugalin välillä ei ole ollut verosopimusta, joten Suomesta saatavasta eläkkeestä maksetaan vero Suomeen.

Suomen ja Espanjan uusi verosopimus tuli voimaan 1.1.2019. Verosopimuksen mukaan veroa maksetaan Suomeen eläkkeestä, jota saadaan Suomesta. Yksityissektorin eläkkeitä koski kolmen vuoden siirtymäaika vuosina 2019–2021, jolloin eläkkeestä ei tarvinnut maksaa veroa Suomeen. Vuoden 2022 alusta alkaen myös yksityissektorin työeläkkeestä maksetaan vero Suomeen. Eläkkeet, jotka perustuvat liikennevakuutukseen tai vastaavaan muuhun riskivakuutukseen, verotetaan jatkossakin vain Espanjassa.

Ulkomailta maksettava eläke on usein verotettu jo maassa, josta eläkettä maksetaan. Tällöin Suomessa ei määrätä eläkkeestä tuloveroa, mutta eläke korottaa Suomesta saadun tulon veroa progression kautta. Ulkomaisesta eläkkeestä määrätään tavallisesti Suomessa eläkkeensaajan sairaanhoitomaksu. Joistain maista saatua eläkettä ei veroteta kyseisessä maassa ja silloin Suomi verottaa eläkkeen normaalisti. Esimerkiksi vuoden 2018 alusta sovelletun Suomen ja Saksan verosopimuksen mukaan Suomella on oikeus verottaa Suomessa asuvan henkilön kaikkia Saksasta saamia eläkkeitä.

EU:n virkamiehelle maksamasta eläkkeestä ei peritä Suomessa veroa. Jos eläkeoikeus EU:sta on siirretty Suomen työeläkejärjestelmään, eläke on kokonaisuudessaan veronalaista ansiotuloa muiden työeläkejärjestelmään perustuvien eläkkeiden tapaan.

5.6 Pääomatuloverotus – vapaaehtoinen eläkevakuutus ja pitkäaikaissästäminen

Verotettavasta pääomatulosta maksetaan veroa 30 prosenttia ja yli 30 000 euron osalta 34 prosenttia. Myös vapaaehtoisten eläkevakuutusten verotus on ollut kokonaisuudessaan pääomatuloverotuksen piirissä vuodesta 2006 lähtien. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksut saa vähentää pääomatuloista maksuvuonna. Vakuutukseen perustuva eläke verotetaan aikanaan pääomatuloverotuksen mukaisesti.

Vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten ja pitkäaikaissästämissopimusten maksujen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on ollut, että eläkettä maksetaan aikaisintaan työntekijän eläkelain mukaisesta lykättyyn vanhuuseläkkeeseen oikeutavasta iästä eli 68 ikävuodesta alkaen. Ikäraja nousi 68 vuoteen vuoden 2013 alussa aiemmasta 63 vuodesta. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen myötä maksujen vähennyskelpoisuuden edellytyksenä on eläkkeen maksaminen aikaisintaan ikäluokan vakuuttamisvelvollisuuden yläikärajasta alkaen. Vakuuttamisvelvollisuuden yläikäraja on 68 vuotta vuonna 1957 tai sitä ennen syntyneillä, 69 vuotta vuosina 1958–1961 syntyneillä ja 70 vuotta myöhemmin syntyneillä. Ennen vuotta 2013 aloitettujen vapaaehtoisten eläkevakuutusten ja PS-tilien maksut ovat vähennyskelpoisia aiempien sääntöjen mukaisesti.

Ikärajan nousu koskee myös kollektiivista lisäeläkevakuutusta, mikäli työntekijä maksaa osan vakuutusmaksuista. Jos työnantaja maksaa maksut kokonaisuudessaan, eläkkeen alkamisikä voi olla alempi. Työnantajan järjestämän lisäeläketurvan kautta saatua eläkettä verotetaan ansiotulona.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja pitkäaikaissästämissopimuksen maksuja on oikeus vähentää pääomatulosta 5 000 euroa vuodessa. Jos työnantaja on ottanut verovelvolliselle tällaisen vakuutuksen, itse otetun vakuutuksen tai pitkäaikaissästämissopimuksen maksuja voi vähentää enintään 2 500 euroa.

Varoille kertyvää tuottoa ei veroteta säästämisaikana. Eläkeiän täytyttyä suoritukset luetaan saajan pääomatuloksi. Eläkevakuutusta ei voida takaisinostaa tai pitkäaikaisopimuksen säästömäärää nostaa ennen eläkeikää kuin vähintään vuoden kestäneen työttömyyden, pysyvän työkyvyttömyyden, osatyökyvyttömyyden, puolison kuoleman tai avioeron perusteella.

Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen perusteella maksettava eläke verotetaan ansio- tai pääomatulona sen mukaan, miten vastaava vakuutusmaksu on vähennetty. Vanhasta eläkevakuutuksesta (otettu ennen 6.5.2004) verotetaan ansiotulona se osa eläkkeestä, joka on kertynyt ennen vuotta 2006 maksetuista maksuista ja pääomatulona se osa, joka vastaa vuodesta 2006 alkaen maksettuja maksuja.

6 Kokonaiseläke

Kuten edellä on kuvattu, lakisäateinen eläketurva muodostuu työeläkkeestä ja kansaneläkkeestä sekä takuueläkkeestä. Henkilö voi saada myös työeläkkeeseen nähden ensisijaisia etuuksia esimerkiksi työtapaturma- tai liikennevakuutuksen perusteella. Työeläkettä maksetaan vain siltä osin kuin se on ensisijaista etuutta suurempi.

Työeläkkeen tarkoituksena on turvata työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä ja eläkeaikana. Kansaneläkkeen ja takuueläkkeen tarkoituksena on taata vähimmäiseläke sellaiselle eläkkeensaajalle, jonka työeläke lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi on jäänyt vähäiseksi tai jolla ei ole oikeutta työeläkkeeseen lainkaan.

Kansaneläke määräytyy eläketulojen mukaan siten, että täydestä kansaneläkkeestä vähennetään puolet ansioeläkkeestä (ks. luku 3.1). Kun työeläketulot ovat yksin asuvalla yli 1 512 euroa ja puolison kanssa asuvalla yli 1 355 euroa kuukaudessa, ei kansaneläkettä enää makseta.

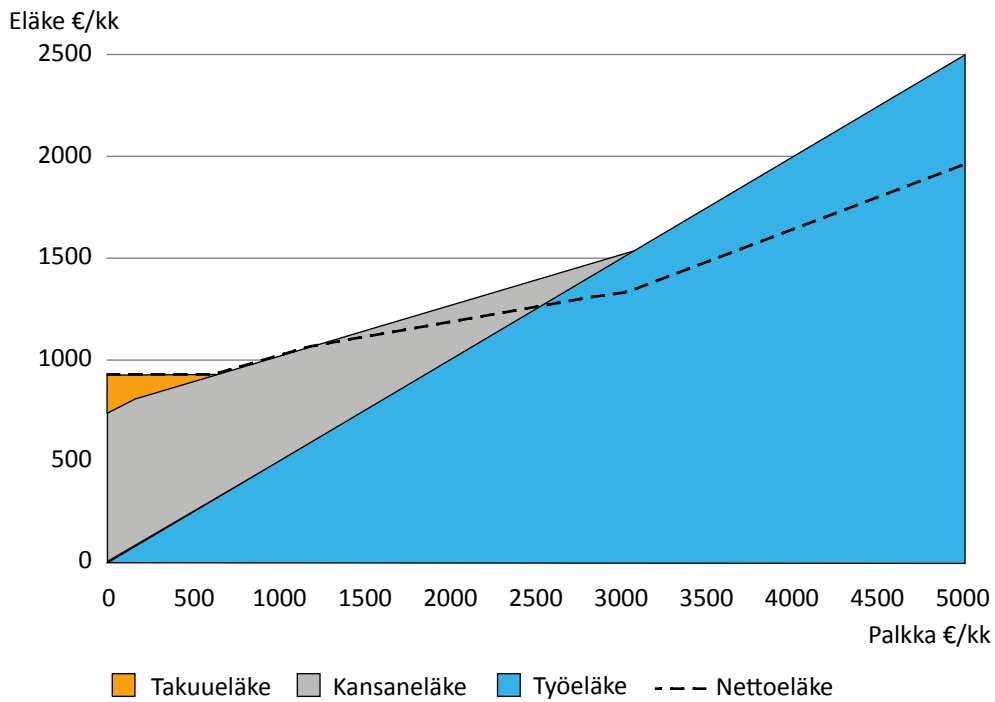
Kuviossa 6.1 on esitetty työeläkkeen, kansaneläkkeen ja takuueläkkeen muodostama eläkkeensaajan kokonaiseläke työuran aikaisen palkan mukaan. Eläkkeensaajalle voidaan myöntää myös tulovähenteistä asumistukea, joka on kokonaiseläkkeen lisäksi mukana kuviossa 6.2.

Asumistuki on laskettu olettaen, että asumiskustannukset ovat 555 euroa kuukaudessa (arvio keskimääräisistä asumiskustannuksista vuonna 2023). Eläkkeensaajien asumistukea sai noin 206 000 henkilöä vuoden 2022 lokakuun lopussa. Keskimääräinen asumistuki oli 252 euroa kuukaudessa.

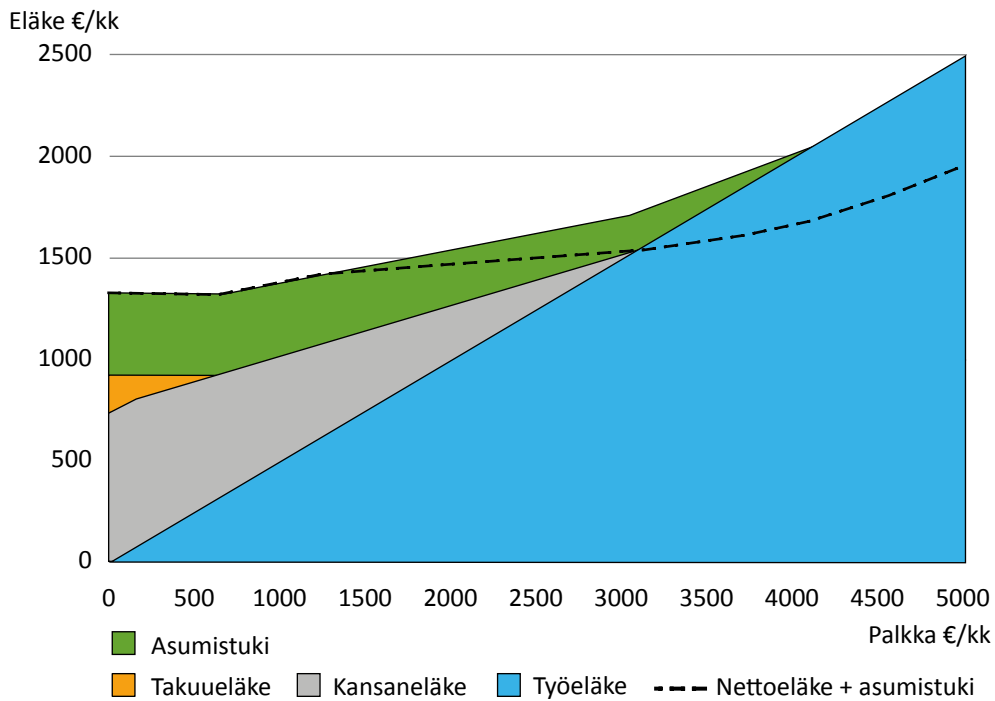
Kuvioissa 6.1 ja 6.2 työeläke on 50 prosenttia palkasta ja kyseessä on yksin asuva eläkkeensaaja. Kansaneläke sekä takuueläke alkavat 65-vuotiaana. Kuvioissa on oletettu, että kaikki työeläke on kansaneläkkeessä huomioonotettavaa tuloa.

Työ- ja kansaneläkejärjestelmä täydentävät toisiaan myös perhe-eläkkeen osalta. Lapsi ja alle 65-vuotias leski voivat saada samaan aikaan sekä Kelan että työeläkejärjestelmän perhe-eläkettä. Leski ja lapsi voivat saada perhe- tai huoltoeläkettä myös tapaturma- tai liikennevakuutuksesta. Jos nämä perhe-eläkkeet antavat riittävän toimeentulon, Kela ei maksa perhe-eläkkeen täydennysmäärää (ks. luku 3.2).

Kuvio 6.1.
Kokonaiseläke vuonna 2023.

Kuvio 6.2.
Työeläke, kansaneläke, takuueläke ja asumistuki vuonna 2023.

6.1 Esimerkkitaulukkoita kokonaiseläkkeen määräytymisestä

Seuraavilla esimerkeillä on kuvattu yksityisen puolen työntekijän työ-, kansan- ja takuueläkkeestä koostuvaa kokonaiseläkettä brutto- ja nettotasoisena. Työeläkkeen oletetaan olevan 50 prosenttia palkkatasosta ennen elinaikakerrointarkistusta. Nettopalkka sekä nettoeläke on laskettu vuoden 2023 verotuksen mukaan olettaen, että samaa tuloa saadaan koko vuoden ajan ja vuositulot ovat 12 kertaa kuukausitulot. Kuntien tuloveroprosentiksi on oletettu keskimääräinen kunnallisveroprosentti 7,38. Palkansaajan maksut ja vähennykset on laskettu 63–64-vuotiaalle. Asumistuen laskennassa asumiskustannuksiksi on oletettu 555 euroa kuukaudessa (arvio eläkkeensaajan asumistukea saavien keskimääräisestä asumiskustannuksesta vuonna 2023).

Taulukko 6.1 kuvaa yksinkertaistettua tilannetta, jossa työeläke kokonaisuudessaan on kansaneläkettä pienentävää tuloa ja Kelan eläke on 65-vuotiaana maksettava eläke ilman varhennusvähennystä. Tyypillisesti työeläkkeessä on myös osia, jotka eivät vähennä kansaneläkettä, kuten ikäluokan alimman eläkeiän jälkeen laskettava lykkäyskorotus.

Bruttoeläke suhteutettuna bruttopalkkaan on pelkkää työeläkettä saavalla elinaikakertoimen takia hieman alle 50 prosenttia. Kelan eläkettä saavalla palkkatulot ovat olleet pienet ja eläke suhteessa palkkaan nousee korkeaksi. Nettoeläkkeen suhde eläkkeelle siirtymistä edeltävään nettopalkkaan muodostuu progressiivisen verotuksen seurauksena korkeammaksi kuin bruttoperiaatteella laskettuna. Nettotasolla pelkkää työeläkettä saavalla eläke suhteessa edeltävään palkkatasoon on esimerkissä 55–59 prosenttia. Viimeisissä sarakkeissa on laskettu mukaan myös keskimääräisten asumiskustannusten mukainen eläkkeensaajan asumistuki.

Taulukko 6.1.

Kokonaiseläke ja nettoeläke vuonna 2023, 65-vuotias eläkkeensaaja, yksin asuva. Kaikki työeläke on kansaneläkettä pienentävää tuloa. Elinaikakerroin 0,95404. Asumiskustannukset 555 €/kk.

Brutto-palkka (BP) €/kk	Netto-palkka (NP) €/kk	Työ-eläke €/kk	Kansaneläke + takuueläke	Kokonaiseläke brutto €/kk	% BP:sta	Netto €/kk	% NP:sta	+ asumiskustannus €/kk	% NP:sta
0	0	0	733+190	922	-	922	-	1323	-
250	228	119	704+99	922	369	922	404	1323	579
500	457	239	644+40	922	184	922	202	1323	290
750	685	358	585	943	126	943	138	1336	195
1000	914	477	525	1002	100	1002	110	1375	150
1250	1141	596	466	1062	85	1062	93	1413	124
1500	1343	716	406	1121	75	1103	82	1434	107
1750	1541	835	346	1181	67	1139	74	1449	94
2000	1706	954	287	1241	62	1175	69	1463	86
2500	2015	1193	167	1360	54	1245	62	1492	74
3000	2319	1431	48	1479	49	1315	57	1520	66
3500	2584	1670	0	1670	48	1428	55	1566	61
4000	2844	1908	0	1908	48	1577	55	1631	57
4500	3103	2147	0	2147	48	1736	56	1736	56
5000	3353	2385	0	2385	48	1885	56	1885	56
5500	3595	2624	0	2624	48	2046	57	2046	57
6000	3837	2862	0	2862	48	2187	57	2187	57
7000	4328	3339	0	3339	48	2449	57	2449	57
8000	4823	3816	0	3816	48	2711	56	2711	56
9000	5244	4293	0	4293	48	2951	56	2951	56
10000	5664	4770	0	4770	48	3195	56	3195	56

Taulukossa 6.2 kokonaiseläke on laskettu vuonna 1959 syntyneelle, ikäluokan alimassa eläkeiässä (64 v 3 kk) eläkkeelle jäävälle henkilölle. Ennen 65 vuoden täyttämistä otettuun kansaneläkkeeseen tehdään 0,4 prosentin varhennusvähennys jokaista varhennuskuukautta kohti, joten esimerkissä 9 kuukaudelta vähennys on yhteensä 3,6 prosenttia.

Taulukko 6.2.

Kokonaiseläke ja nettoeläke vuonna 2023 ikäluokan alimassa vanhuuseläkeiässä (64 v 3 kk), vuonna 1959 syntynyt henkilö, yksin asuva. Elinaikakerroin 0,94984. Asumiskustannukset 555 €/kk.

Brutto- palkka (BP) €/kk	Netto- palkka (NP) €/kk	Työ- eläke €/kk	Kansan- eläke + takuu- eläke	Kokonais- eläke brutto €/kk	% BP:sta	Netto €/kk	% NP:sta	+ asumis- tuki €/kk	% NP:sta
0	0	0	706+183	889	-	889	-	1301	-
250	228	119	679+92	889	356	889	389	1301	570
500	457	237	622+30	889	178	889	195	1301	285
750	685	356	564	921	123	921	134	1322	193
1000	914	475	507	982	98	982	108	1362	149
1250	1141	594	450	1044	83	1044	91	1402	123
1500	1343	712	393	1105	74	1093	81	1429	106
1750	1541	831	336	1167	67	1131	73	1446	94
2000	1706	950	278	1228	61	1167	68	1460	86
2500	2015	1187	164	1351	54	1240	62	1490	74
3000	2319	1425	49	1474	49	1312	57	1519	66
3500	2584	1662	0	1662	47	1423	55	1564	61
4000	2844	1900	0	1900	47	1571	55	1628	57
4500	3103	2137	0	2137	47	1730	56	1730	56
5000	3353	2375	0	2375	47	1878	56	1878	56
5500	3595	2612	0	2612	47	2039	57	2039	57
6000	3837	2850	0	2850	47	2180	57	2180	57
7000	4328	3324	0	3324	47	2441	56	2441	56
8000	4823	3799	0	3799	47	2701	56	2701	56
9000	5244	4274	0	4274	47	2941	56	2941	56
10000	5664	4749	0	4749	47	3184	56	3184	56

Taulukossa 6.3 kokonaiseläke on laskettu 65-vuotiaana vuonna 2023 eläkkeelle jäävälle henkilölle. Vuonna 1958 syntyneen henkilön alin vanhuuseläkeikä on 64 vuotta, ja henkilö työskentelee 12 kuukautta alimman vanhuuseläkeiän jälkeen taulukon 6.1 esimerkistä poiketen. Alimman vanhuuseläkeiän jälkeen laskettava lykkäyskorotus ei vähennä kansaneläkettä. Esimerkissä oletetaan, että alimpaan vanhuuseläkeikään mennessä karttunut työeläke on ennen elinaikakertoimen soveltamista 50 prosenttia palkkatasosta. Myös alimman eläkeiän täyttämisen jälkeen ansaittu eläke on laskettu tästä samasta palkkatasosta.

Taulukko 6.3.

Kokonaiseläke ja nettoeläke 65-vuotiaana vuonna 2023, vuonna 1958 syntynyt henkilö, yksin asuva. Elinaikakerroin 0,95404. Asumiskustannukset 555 €/kk.

Brutto-palkka (BP) €/kk	Netto-palkka (NP) €/kk	Työeläke, joka vähentää kansaneläkettä	Työeläke, joka ei vähennä kansaneläkettä	Kansaneläke + takuueläke	Kokonaiseläke brutto €/kk	% BP:sta	Netto €/kk	% NP:sta	+ asumistuki	% NP:sta
0	0	0	0	733+190	922	-	922	-	1323	-
250	228	123	6	702+91	922	369	922	404	1323	579
500	457	246	12	641+24	922	184	922	202	1323	290
750	685	368	18	579	966	129	966	141	1351	197
1000	914	491	24	518	1033	103	1033	113	1395	153
1250	1141	614	29	457	1100	88	1090	95	1428	125
1500	1343	737	35	395	1168	78	1131	84	1446	108
1750	1541	860	41	334	1235	71	1171	76	1462	95
2000	1706	983	47	272	1302	65	1211	71	1478	87
2500	2015	1228	59	149	1437	57	1290	64	1510	75
3000	2319	1474	71	27	1571	52	1370	59	1542	67
3500	2584	1720	83	0	1802	51	1508	58	1600	62
4000	2844	1965	94	0	2060	51	1682	59	1682	59
4500	3103	2211	106	0	2317	51	1842	59	1842	59
5000	3353	2457	118	0	2575	51	2013	60	2013	60
5500	3595	2702	130	0	2832	51	2170	60	2170	60
6000	3837	2948	142	0	3089	51	2312	60	2312	60
7000	4328	3439	165	0	3604	51	2594	60	2594	60
8000	4823	3931	189	0	4119	51	2864	59	2864	59
9000	5244	4422	212	0	4634	51	3125	60	3125	60
10000	5664	4913	236	0	5149	51	3389	60	3389	60

6.2 Nettoeläkkeen muutos

Taulukossa 6.4 on kuvattu, miten vuonna 2013 alkanut eläke on kehittynyt vuoteen 2023 asti. Kansaneläkettä on korotettu kansaneläkeindeksin ja työeläkettä työeläkeindeksin mukaan. Pienin eläke koostuu pelkästään kansan- ja takuueläkkeestä.

Taulukko 6.4.

Vuonna 2013 alkaneen nettoeläkkeen nimellismuutos vuosina 2013–2023.

Bruttoeläke €/kk	Nettoeläke €/kk	Vuosisuunnitus %						Nettoeläke €/kk
		2019	2020	2021	2022	2023	2013–2023	
739	734	1,2	6,4	0,4	3,6	6,3	25,7	922
783	777	0,5	5,2	0,4	3,2	6,4	18,4	921
908	897	0,8	2,8	0,5	2,9	6,6	17,3	1052
1033	972	1,1	2,3	0,6	3,1	6,4	18,1	1148
1158	1048	1,2	1,9	0,6	3,0	6,3	17,7	1234
1283	1124	1,3	1,5	0,6	2,9	6,4	17,4	1319
1500	1255	1,3	1,6	0,6	2,8	6,5	17,2	1471
1750	1412	1,3	1,5	0,6	2,9	7,6	17,9	1664
2000	1579	1,1	1,2	0,4	2,9	7,8	16,9	1846
2250	1744	1,3	1,1	0,4	2,6	8,5	17,0	2039
2500	1908	1,4	1,2	0,4	2,9	6,8	15,8	2209
2750	2043	1,4	1,2	0,4	2,8	6,9	16,0	2369
3000	2178	1,4	1,2	0,4	2,8	6,9	16,1	2528
3250	2313	1,4	1,1	0,6	2,6	6,9	16,2	2688
3500	2442	1,5	1,3	0,7	2,6	5,9	16,2	2839
3750	2586	1,5	1,3	0,8	2,5	5,3	15,3	2983
4000	2715	1,4	1,2	0,8	2,5	5,3	15,3	3131

Pelkkää Kelan eläkettä saavalla nettoeläke nousee vuonna 2023 edellisvuodesta 6,3 prosenttia kansan- ja takuueläkkeen indeksikorotusten seurauksena. Tätä korkeammilla tulotasoilla nettoeläke nousee 5,3–8,5 prosenttia. Vuoteen 2022 verrattuna on huomioitu kesken vuotta tehty indeksikorotus. Vuoden 2022 tasossa Kelan eläkkeet on otettu huomioon keskimääräisinä maksukuukausien suhteessa.

Kun inflaation oletetaan olevan 4,2 prosenttia vuonna 2023 (ETK:n suhdanne-ennuste 16.1.2023), takuueläkettä saavan eläke nousee reaalisesti noin kaksi prosenttia. Korkeammat eläkkeet nousevat noin 1–4 prosenttia enemmän kuin hintataso, jolloin eläkkeen ostovoima nousee. Suurin nousu ostovoimassa on noin 2 500 euron bruttoeläkkeen tasolla. Huomioitavaa on, että eläkkeen ostovoima laski noin 3–4 prosenttia kaikilla tulotasoilla vuonna 2022 inflaation johdosta, joten kokonaisuudessaan eläkkeiden ostovoima on laskenut vuoden 2022 alkuun verrattuna.

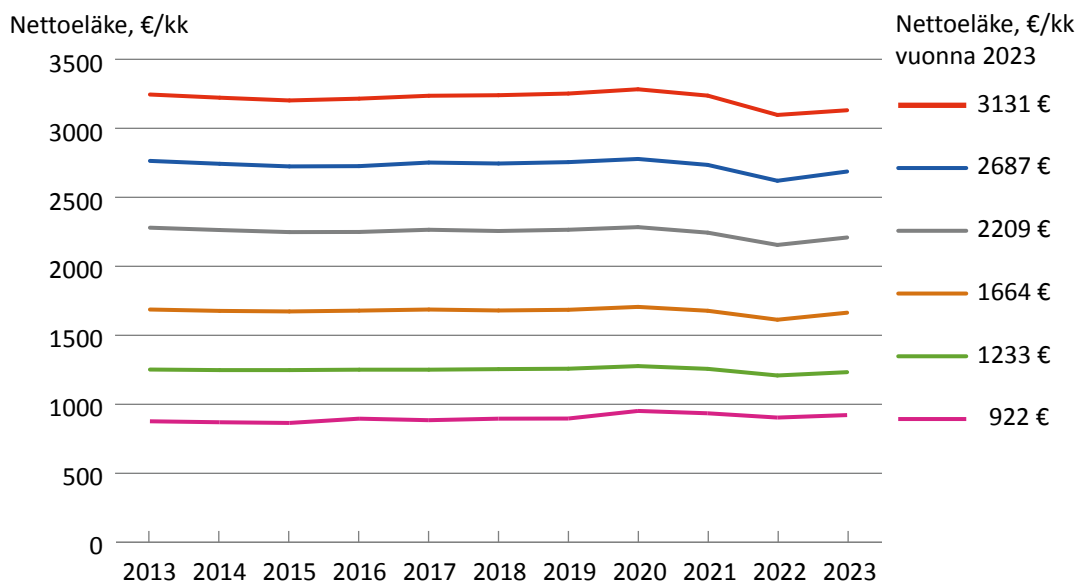
Kuviossa 6.3 on esitetty vuonna 2013 alkaneen eläkkeen kehitys vuosikymmenen aikana. Kuviossa euromäärät on tarkistettu kuluttajahintojen kehityksen mukaisesti

vuoden 2023 tasoon, eli kuvio kertoo eläkkeen ostovoiman kehityksestä viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Vuosikymmenen aikana pelkkää Kelan eläkettä saavalla eläke on kasvanut reaalisesti noin 5 prosenttia. Tätä korkeammat eläkkeet ovat laskeneet noin 1–4 prosenttia viime vuoden korkean inflaation vuoksi. Suurin lasku ostovoimassa on ollut kuvion 6.3 korkeimmilla tulotasoilla. Mitä matalampi tulotaso, sitä vähemmän ostovoima on laskenut.

Kuvio 6.3.

Nettoeläke vuosina 2013–2023 vuoden 2023 hinnoin.

Liite 1 Verotettavan ansiotulon laskenta kunnallis- ja valtionverotuksessa

Kunta- ja valtionverotus
Ansiotulot yhteensä
– Tulonhankkimismenot
Puhdas ansiotulo
– Pakolliset vakuutusmaksut
– Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut
– Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys
– Eläketulovähennys
– Merityötulovähennys
– Opintorahavähennys
– Ansiotulovähennys
– Perusvähennys
= Verotettava ansiotulo

Ansiotulosta sekä valtion- että kunnallisverotuksessa tehtävät vähennykset

Tulonhankkimismenot

- Tulonhankkimisvähennys 750 euroa kaikille palkkatuloa saaville, kuitenkin enintään palkkatulon määrä
- Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset 750 euroa ylittävältä osalta, kuitenkin enintään 7 000 euroa
- Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut ja työttömyyskassamaksut
- Muut tulonhankkimiskulut vain siltä osin kuin ne ylittävät edellä mainitun tulonhankkimisvähennyksen (mm. menot ammattikirjallisuudesta, työhuoneesta (maks. 920 €), työkaluista)
- Työasuntovähennys enintään 450 euroa/kk.

Puhtaasta ansiotulosta tehtävät vähennykset

Pakolliset vakuutusmaksut

- Lakisääteinen työntekijän työeläkevakuutusmaksu (7,15 % / 8,65 %)
- Työttömyysvakuutusmaksu (1,5 %)
- Sairausvakuutuksen päivärahamaksu (jos tulot yli 15 703 euroa, 1,36 % koko tulosta. Jos tulot alle 15 703 euroa, päivärahamaksua ei peritä).

Kollektiivisen lisäeläketurvan maksut

Eläkesäätiössä, eläkekassassa tai vakuutusyhtiössä kollektiivisesti järjestetystä lisäeläketurvasta verovelvollisen suorittamia maksuja viisi prosenttia palkasta, kuitenkin enintään 5 000 euroa vuodessa ja enintään työnantajan lisäeläketurvasta maksama määrä. Edellytyksenä on lisäksi, että eläke alkaa aikaisintaan TyEL:n mukaiseen lykättyyn vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä.

Merityötulovähennys

Vähennyksen määrä on 20 prosenttia merityötulon kokonaismäärästä, kuitenkin enintään 7 000 euroa. Merityötulon kokonaismäärän ylittäessä 50 000 euroa merityötulovähennyksen määrä pienenee viisi prosentilla merityötulon kokonaismäärän 50 000 euroa ylittävältä osalta.

Veronmaksukyvn alentumisvähennys

Harkinnanvarainen vähennys, joka annetaan, kun veronmaksukyky on olennaisesti alentunut esimerkiksi työttömyyden, sairauden tai elatusvelvollisuuden takia. Sairauden perusteella veronmaksukyvn katsotaan alentuneen oleellisesti, jos henkilön ja hänen perheenjäsentensä yhteenlaskettujen sairauskulujen määrä on vähintään 700 euroa verovuonna ja samalla vähintään kymmenen prosenttia henkilön puhtaisten pääomatulojen ja ansiotulojen yhteismäärästä. Vähennys on enintään 1 400 euroa.

Eläketulovähennys

Täyden eläketulovähennyksen määrä lasketaan siten, että täyden kansaneläkkeen määrä kerrotaan luvulla 1,173 ja tulo pyöristetään seuraavaan täyteen kymmenen euron määrään. Eläketulovähennys ei voi olla eläketulon määrää suurempi. Eläketulovähennys on vuonna 2023 enintään 10 320 euroa. Jos verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää täyden eläketulovähennyksen 10 320 euron määrän, eläketulovähennystä pienennetään 51 prosentilla ylimenevän osan määrästä. Siltä osin kuin verovelvollisen puhdas ansiotulo ylittää 22 500 euroa, vähennyksen määrä kuitenkin pienenee 15 prosentilla ylittävältä osalta.

Kun eläketulot < 10 320 €

Vähennys = Eläketulon määrä

Kun eläketulot > 10 320 €

$10\,320 - 0,51 \times (\text{puhtaat ansiotulot} - 10\,320)$

Kun eläketulot > 22 500 €

$10\,320 - 0,51 \times (22\,500 - 10\,320) - 0,15 \times (\text{puhtaat ansiotulot} - 22\,500)$

Opintorahavähennys

Enintään 2 600 euroa, kuitenkin enintään opintorahan määrä. Vähennystä pienennetään 50 prosentilla siitä määrästä, jolla puhtaan ansiotulon määrä ylittää 7 800 euroa.

Ansiotulovähennys

Ansiotulovähennys lasketaan veronalaisten palkkatulojen tai muusta toiselle suoritetusta työstä saatujen ansiotulojen sekä yhtymän osakkaan elinkeinotoiminnan tai maatalouden ansiotulo-osuuden perusteella, ei siis eläketuloista eikä työttömyyspäivärahoista.

Ansiotulovähennys on 51 prosenttia tulojen 2 500 euroa ylittävältä osalta tulojen 7 230 euron määrään saakka ja sen ylittävältä osalta 28 prosenttia. Vähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 570 euroa. Verovelvollisen puhtaan ansiotulon ylittäessä 14 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 4,5 prosentilla puhtaan ansiotulon 14 000 euroa ylittävältä osalta. Puhtaassa ansiotulossa on mukana myös mahdolliset eläke- ja muut etuudet.

$$\text{Ansiotulovähennys} = 0,51 \times (\text{Ansiotulo} - 2\,500), 7\,230 \text{ euron tuloihin aste} + 0,28 \times (\text{Ansiotulo} - 7\,230) \text{ tulojen } 7\,230 \text{ euroa ylittävältä osalta, enintään } 3\,570$$

Kun puhdas ansiotulo > 14 000 euroa:

$$\text{Ansiotulovähennys} - 0,045 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 14\,000)$$

Perusvähennys

Perusvähennys lasketaan puhtaasta ansiotulosta, josta on vähennetty muut myönnettävät vähennykset. Jos puhdas ansiotulo edellä mainittujen vähennysten jälkeen ei ole yli 3 870 euroa, on siitä vähennettävä tämän tulon määrä. Jos puhtaan ansiotulon määrä ylittää täyden perusvähennyksen määrän, vähennystä pienennetään 18 prosentilla yli menevän tulon määrästä.

$$3\,870 - 0,18 \times (\text{puhdas ansiotulo} - 3\,870)$$

Työtulovähennys

Työtulovähennys lasketaan samojen ansiotulojen perusteella kuin ansiotulovähennys. Työtulovähennys on 12 prosenttia ansiotuloista. Vähennyksen enimmäismäärä on 2 030 euroa. Työtulovähennystä korotetaan 200 eurolla, jos verovelvollinen on ennen verovuoden alkua täyttänyt 60 vuotta, mutta ei kuitenkaan 62 vuotta, 400 eurolla, jos verovelvollinen on ennen verovuoden alkua täyttänyt 62 vuotta, mutta ei kuitenkaan 65 vuotta ja 600 eurolla, jos verovelvollinen on täyttänyt 65 vuotta ennen verovuoden alkua.

Verovelvollisen puhtaan tulon ylittäessä 22 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 2,03 prosentilla puhtaan ansiotulon 22 000 euroa ylittävältä osalta. Verovelvollisen puhtaan tulon ylittäessä 70 000 euroa vähennyksen määrä pienenee 1,21 prosentilla puhtaan ansiotulon 70 000 euroa ylittävältä osalta. Vähennys tehdään ennen alijäämähyvitystä ja erityistä alijäämähyvitystä. Jos valtion tulovero ei riitä vähennyksen tekemiseen, vähennys tehdään kunnallisverosta, sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa.

Kun puhdas ansiotulo < 22 000 euroa:

$0,12 \times \text{Ansiotulo}$

Kun puhdas ansiotulo > 22 000 euroa:

$0,12 \times \text{Ansiotulo} - 0,0203 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 22\ 000)$

Kun puhdas ansiotulo > 70 000 euroa:

$0,12 \times \text{Ansiotulo} - 0,0203 \times (70\ 000 - 22\ 000) - 0,0121 \times (\text{Puhdas ansiotulo} - 70\ 000)$

Elatusvelvollisuusvähennys

Elatusvelvollisuusvähennys on 1/8 maksetun elatusavun määrästä, enintään 80 euroa lasta kohden.

Kotitalousvähennys

Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä on 2 250 euroa vuodessa. Verovelvollinen saa vähentää kotitalous-, hoiva- tai hoitotyöstä sekä asunnon tai vapaa-ajan asunnon kunnossapito- tai perusparannustyöstä maksamansa työnantajan sosiaaliturvamaksun, pakollisen työeläkemaksun, tapaturma-, ryhmähenki- ja työttömyysvakuutusmaksut (ei kuitenkaan työntekijän osuutta) ja lisäksi 15 prosenttia maksamastaan palkasta. Ennakkoperintärekisterissä olevan työkorvauksesta on mahdollista vähentää 40 prosenttia. Omavastuu on sata euroa.

Kotitalousvähennyksen enimmäismäärä on kuitenkin 3 500 vuosina 2022–2027 öljylämmityksestä luopumisen osalta ja vuosina 2022–2023 kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön osalta. Tällöin myös maksetuista palkoista saa vähentää 30 prosenttia ja työkorvauksesta 60 prosenttia.

Lisäksi vakituisen asunnon sähköenergian kulut oikeuttavat 60 prosentin mukaan tehtävään kotitalousvähennykseen siltä osin kuin maksettu määrä ylittää 1.1.2023–30.4.2023 ajanjakson aikana 2 000 euroa ja on enintään 6 000 euroa. Tämä sähkövähennys ei vaikuta muiden kotitalousvähennykseen oikeuttavien kustannusten perusteella myönnettävän vähennyksen määrään. Vähennykseen oikeuttaa sähköenergiasta maksettu verollinen määrä sekä siihen liittyvä perusmaksu, mutta ei sähkönsiirrosta maksettu määrä.

Vähennys tehdään ensisijaisesti valtion verosta ja jos se ei riitä, myös kunnallisverosta, sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksusta ja kirkollisverosta näiden verojen suhteessa. Vähennys voidaan siirtää vähennettäväksi myös puolison verotuksessa, jos oma valtionvero ei riitä vähennyksen tekemiseen. Ansiotulosta menevästä verosta vähennys tehdään muiden vähennysten jälkeen ennen alijäämähyvitystä.

Alijäämähyvitys

Pääomatuloverotuksessa vähennyskelpoisia menoja ovat esimerkiksi asunto-, opinto- ja tulonhankkimisvelan korot. Jos pääomatuloja ei ole tai niitä on vähemmän kuin pääomatuloon kohdistuvia vähennyskelpoisia menoja, syntyy alijäämä. Pääomatuloveroprosentin mukainen osuus (30 %) alijäämästä voidaan vähentää ansiotuloverosta. Alijäämähyvityksen enimmäismäärä on 1 400 euroa. Lapsikorotus enimmäismäärään on 400 euroa yhdestä ja 800 euroa kahdesta tai useammasta lapsesta.

Erityinen alijäämähyvitys

Pääomatulolajin alijäämää voi syntyä myös pääomatuloista vähennettävien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen perusteella. Jos vähennyskelpoisten vakuutusmaksujen yhteismäärä on suurempi kuin veronalaisten pääomatulojen yhteismäärä, 30 prosenttia yli menevästä osasta vähennetään ansiotulon verosta. Erityisen alijäämähyvityksen määrä ei sisälly alijäämähyvityksen enimmäismäärän laskentaan.

Yrittäjävähennys

Elinkeinoiminnan, maatalouden ja porotalouden tuloksesta vähennetään verotuksessa puhtaasta tulosta 5 prosenttia, kun tulos otetaan huomioon luonnollisen henkilön tai kuolinpesän verotuksessa. Metsätalouden verotuksessa otetaan huomioon vastaava vähennys.

Liite 2 Aikasarjoja

Liitetaulukko 2.1.

Kunnallisverotuksen ja valtionverotuksen eläketulovähennyksen täysi määrä vuosina 1990–2023, euroa.

	Kunnallisverotuksen eläketulovähennys, yksinäinen	Kunnallisverotuksen eläketulovähennys, puoliso	Valtionverotuksen eläketulovähennys
1990	4 692,44	3 733,77	3 528,70
1991	4 995,18	4 204,70	3 767,40
1992	5 197,01	4 372,89	4 087,00
1993	5 382,01	4 541,07	4 389,70
1994	5 382,01	4 541,07	4 221,50
1995	5 516,56	4 641,99	4 255,20
1996	5 533,38	4 658,81	4 120,60
1997	5 567,02	4 709,26	3 851,50
1998	5 684,75	4 810,17	3 885,10
1999	5 785,66	4 894,27	3 868,30
2000	5 869,76	4 961,54	3 902,00
2001	6 273,41	5 331,56	1 463,20
2002	6 540	5 580	1 500
2003	6 640	5 660	1 550
2004	6 690	5 710	1 530
2005	6 810	5 830	1 430
2006	6 950	5 960	1 460
2007	7 150	6 140	1 590
2008	7 710	6 670	11 060

	Kunnallisverotuksen eläketulovähennys	Valtionverotuksen eläketulovähennys
2009	8 130	12 490
2010	8 130	11 300
2011	8 170	11 150
2012	8 530	11 660
2013	8 880	12 630
2014	8 950	12 610
2015	9 140	12 540
2016	9 110	12 230
2017	9 040	11 860
2018	9 040	11 560
2019	9 050	11 590
2020	9 230	11 540
2021	9 270	11 150
2022	9 500	11 190
2023	10 320*	10 320*

*Eläketulovähennys yhdistyi valtion- ja kunnallisverotuksen uudistuksessa.

Liitetaulukko 2.2.

Valtion tuloveroasteikon alaraja, keskimääräinen kunnallisveroprosentti ja kirkollisveroprosentti vuosina 1990–2023.

	Valtion tuloveroasteikon alaraja	Keskimääräinen kunnallisvero-%	Keskimääräinen kirkollisvero-%
1990	6 391	16,47	
1991	6 728	16,62	1,28
1992	6 728	16,88	1,28
1993	6 728	17,20	1,3
1994	6 896	17,52	1,3
1995	7 064	17,53	1,3
1996	7 232	17,51	1,3
1997	7 568	17,43	1,3
1998	7 737	17,54	1,3
1999	7 905	17,62	1,3
2000	8 006	17,67	1,3
2001	11 100	17,67	1,3
2002	11 500	17,78	1,3
2003	11 600	18,03	1,3
2004	11 700	18,12	1,3
2005	12 000	18,29	1,33
2006	12 200	18,40	1,33
2007	12 400	18,46	1,33
2008	12 600	18,55	1,33
2009	13 100	18,59	1,32
2010	15 200	18,98	1,33
2011	15 600	19,17	1,34
2012	16 100	19,25	1,4
2013	16 100	19,38	1,4
2014	16 300	19,74	1,42
2015	16 500	19,82	1,43
2016	16 700	19,86	1,43
2017	16 900	19,91	1,37*
2018	17 200	19,86	1,39
2019	17 600	19,88	1,39
2020	18 100	19,97	1,39
2021	18 600	20,02	1,39
2022	19 200	20,01	1,39
2023	0**	7,38	1,38

* Keskimääräisen kirkollisveron laskenta muuttui teknisesti vuonna 2017. Kirkollisveroprosentti ei todellisuudessa laskenut edellisvuodesta.

** Valtionverotus muuttui merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistuksen vuoksi.

Liitetaulukko 2.3.

Eläkkeensaajan ja palkansaajan kansaneläkevakuutusmaksu ja sairausvakuutusmaksu vuosina 1990–2023.

	Kansaneläkevakuutusmaksu		Sairausvakuutuksen sairaanhoitomaksu (v. 2005 asti sairausvakuutusmaksu)			Sairaus- vakuutuksen päivärahamaksu
	Eläkkeensaaja	Palkansaaja	Eläkkeensaaja	Palkansaaja	Korotus yli 80 000 mk (13 455 €) osalta	Palkansaaja
1990	0	1,55	1,7	1,7		
1991	0	1,55	1,7	1,7	1	
1992	3,05	3,05	2,2	2,2	1,5	
1993	2,8	1,8	3,9	1,9	1,5	
1994	2,55	1,55	4,9	1,9	1,9	
1995	1,55	0,55	4,9	1,9	1,9	
1996			4,9	1,9	1,45	
1997			4,9	1,9	0,45	
1998			4,2	1,5	0,45	
1999			3,9	1,5		
2000			3,2	1,5		
2001			2,7	1,5		
2002			1,9	1,5		
2003			1,5	1,5		
2004			1,5	1,5		
2005			1,5	1,5		
2006			1,5	1,33		0,77
2007			1,45	1,28		0,75
2008			1,41	1,24		0,67
2009			1,45	1,28		0,7
2010			1,64	1,47		0,93
2011			1,36	1,19		0,82
2012			1,39	1,22		0,82
2013			1,47	1,3		0,74
2014			1,49	1,32		0,84
2015			1,49	1,32		0,78
2016			1,47	1,3		0,82
2017			1,45	0		1,58
2018			1,53	0		1,53
2019			1,61	0		1,54
2020			1,65	0,68		1,18
2021			1,65	0,68		1,36
2022			1,50	0,53		1,18
2023			1,57	0,6		1,36

Liitetaulukko 2.4.

Työntekijän työeläkevakuutusmaksu ja työttömyysvakuutusmaksu vuosina 1993–2023, prosenttia.

	Alle 53-vuotiaan työeläkevakuutusmaksu	53–62 vuotta täyttäneen työeläkevakuutusmaksu	Työttömyysvakuutus- maksu
1993	3,0	3,0	0,20
1994	3,0	3,0	1,87
1995	4,0	4,0	1,87
1996	4,3	4,3	1,50
1997	4,5	4,5	1,50
1998	4,7	4,7	1,40
1999	4,7	4,7	1,35
2000	4,7	4,7	1,00
2001	4,5	4,5	0,70
2002	4,4	4,4	0,40
2003	4,6	4,6	0,20
2004	4,6	4,6	0,25
2005	4,6	5,8	0,50
2006	4,3	5,4	0,58
2007	4,3	5,4	0,58
2008	4,1	5,2	0,34
2009	4,3	5,4	0,20
2010	4,5	5,7	0,40
2011	4,7	6,0	0,60
2012	5,15	6,50	0,60
2013	5,15	6,50	0,60
2014	5,55	7,05	0,50
2015	5,70	7,20	0,65
2016	5,70	7,20	1,15
2017*	6,15	7,65	1,60
2018*	6,35	7,85	1,90
2019*	6,75	8,25	1,50
2020*	7,15	8,65	1,25
2021*	7,15	8,65	1,40
2022*	7,15	8,65	1,50
2023*	7,15	8,65	1,50

* Vuodesta 2017 alkaen 17–52-vuotiaat sekä 63–67-vuotiaat maksavat alempaa työeläkemaksua ja 53–62-vuotiaat korkeampaa työeläkemaksua.

Liitetaulukko 2.5.

Kansaneläkeindeksi, TEL-puoliväli-indeksi, työeläkeindeksi ja palkkakerroin vuosina 1990–2023.

	Kansaneläkeindeksi		TEL-puoliväli-indeksi (50/50)		Työeläkeindeksi (20/80)		Palkkakerroin	
	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%	Pisteluku	Muutos-%
1990	1045	7,1	1481	6,8				
1991	1104	5,6	1595	7,7				
1992	1139	3,2	1682	5,5				
1993	1170	2,7	1688	0,4				
1994	1170	0,0	1688	0,0				
1995	1192	1,9	1712	1,4	1712			
1996	1195	0,3	1760	2,8	1737	1,5		
1997	1202	0,6	1791	1,8	1754	1,0		
1998	1223	1,7	1825	1,9	1783	1,7		
1999	1239	1,3	1868	2,4	1812	1,6		
2000	1253	1,1	1903	1,9	1838	1,4		
2001	1302	3,9	1981	4,1	1912	4,0		
2002	1333	2,4	2054	3,7	1968	2,9		
2003	1349	1,2	2103	2,4	2002	1,7		
2004	1357	0,6	2151	2,3	2028	1,3	1000	
2005	1362	0,4	2191	1,9	2047	0,9	1028	2,8
2006	1377	1,1	2246	2,5	2081	1,7	1063	3,4
2007	1401	1,7	2311	2,9	2127	2,2	1100	3,5
2008	1436	2,5	2363	2,3	2178	2,4	1124	2,2
2009	1502	4,6	2494	5,5	2286	5,0	1192	6,0
2010	1502	0,0	2538	1,8	2292	0,3	1231	3,3
2011	1508	0,4	2578	1,6	2323	1,4	1253	1,8
2012	1565	3,8	2663	3,3	2407	3,6	1291	3,0
2013	1609	2,8	2738	2,8	2475	2,8	1327	2,8
2014	1630	1,3			2509	1,4	1350	1,7
2015	1637	0,4			2519	0,4	1363	1,0
2016	1631	-0,4			2519	0,0	1373	0,7
2017	1617	-0,9			2534	0,6	1389	1,2
2018	1617	0,0			2548	0,6	1391	0,1
2019	1617	0,0			2585	1,5	1417	1,9
2020	1633	1,0			2617	1,2	1446	2,0
2021	1639	0,4			2631	0,5	1465	1,3
2022	1674	2,1			2691	2,3	1,501	2,5
8/2022	1733	3,5			-	-	-	-
2023	1805	4,2			2874	6,8	1,558	3,8

Liitetaulukko 2.6.

Täyden kansaneläkkeen määrä, ansaintarajat ja kansaneläkkeen tasokorotukset vuosina 1990–2023, euroa.

	Täysi kansaneläke	Tulo (€/vuosi), jolla saa täyden kansaneläkkeen	Tulo (€/vuosi), jolla saa pienimmän kansaneläkkeen	Tasokorotus
1990	372,36	428,90		
1991	393,39	454,10		
1992	405,84	467,60		
1993	416,94	481,00		
1994	416,94	481,00		
1995	424,84	489,40		
1996	425,85	491,10	8 907,20	
1997	428,37	494,50	10 533,60	
1998	435,77	502,90	10 718,60	
1999	441,49	509,60	10 858,20	
2000	446,54	514,70	10 979,30	
2001	464,03	534,80	11 409,90	12,28 €/kk
2002	487,60	549	11 987	
2003	493,45	555	12 130	
2004	496,38	559	12 203	
2005	505,24	561	12 247	n. 7 €/kk
2006	515,86	567	12 553	5 €/kk
2007	524,85	577	12 895	
2008	558,46	591	13 851	20 €/kk
2009	584,13	618	14 488	
2010	584,13	618	14 488	
2011	586,46	621	14 546	
2012	608,63	644	15 095	
2013	630,02	667	15 628	
2014	633,91	671	15 723	
2015	636,63	674	15 790	
2016	634,30	671	15 732	
2017	628,85	666	15 598	
2018	628,85	666	15 598	
2019	628,85	666	15 598	
2020	662,86	672	16 418	34 €/kk
2021	665,29	675	16 476	
2022	679,50	689	16 831	
8/2022	703,45	713	17 425	
2023	732,67	743	18 149	

Taulukossa esitetyt luvut pätevät kalliimmassa (I) kuntaryhmässä asuvalle yksin asuvalle henkilölle. Kuntien kalleusryhmät poistuivat vuoden 2008 alusta. Vuonna 1996 kansaneläke muuttui kokonaan eläketulovähenteiseksi. Tätä ennen kansaneläkkeessä oli kaikille maksettava pohjaosa ja eläketulovähenteinen lisäosa.

Liitetaulukko 2.7.

Täysi takuueläke (kun täysi kansaneläke) ja vähimmäiseläke vuosina 2011–2023, euroa.

	Täysi takuueläke, yksin asuva	Täysi takuueläke, parisuhteessa	Vähimmäiseläke	Tasokorotukset
2011	101,28	167,55	687,74	
2012	105,10	173,88	713,73	
2013	108,80	179,99	738,82	
2014	109,47	181,11	743,38	
2015	109,94	181,88	746,57	
2016	132,55	204,23	766,85	23,27 €/kk
2017	131,41	202,47	760,26	
2018	146,42	217,48	775,27	15,01 €/kk
2019	155,67	226,73	784,52	9,25 €/kk
2020	171,66	242,73	834,52	50 €/kk
2021	172,30	243,62	837,59	
2022	175,98	248,83	855,48	
8/2022	182,18	257,6	885,63	
2023	189,75	268,29	922,42	

Liitetaulukko 2.8.

Elinaikakerroin ja alin vanhuuseläkeikä ikäluokan mukaan. Elinaikakertoimet ovat ennusteita vuonna 1962 syntyneestä ja eläkeiät vuonna 1965 syntyneestä alkaen. Ennusteet perustuvat Tilastokeskuksen vuoden 2021 väestöennusteeseen sekä vuosien 2021 ja 2022 toteutuneeseen kuolleisuuteen.

Syntymävuosi	Elinaikakerroin	Elinaikakertoimen leikkaus kuukausieläkkeessä, %	Alin vanhuuseläkeikä
1947	1	0,0	63 v
1948	0,9917	0,8	63 v
1949	0,98689	1,3	63 v
1950	0,98351	1,6	63 v
1951	0,97914	2,1	63 v
1952	0,97552	2,4	63 v
1953	0,972	2,8	63 v
1954	0,968	3,2	63 v
1955	0,96344	3,7	63 v 3 kk
1956	0,96102	3,9	63 v 6 kk
1957	0,95722	4,3	63 v 9 kk
1958	0,95404	4,6	64 v
1959	0,94984	5,0	64 v 3 kk
1960	0,94659	5,3	64 v 6 kk
1961	0,94419	5,6	64 v 9 kk
1962	0,945	5,5	65 v
1963	0,941	5,9	65 v
1964	0,938	6,2	65 v
1965	0,939	6,1	65 v 2 kk
1966	0,935	6,5	65 v 3 kk
1967	0,93	7,0	65 v 5 kk
1968	0,93	7,0	65 v 7 kk
1969	0,927	7,3	65 v 8 kk
1970	0,927	7,3	65 v 10 kk
1971	0,924	7,6	65 v 11 kk
1972	0,922	7,8	66 v
1973	0,919	8,1	66 v 1 kk
1974	0,919	8,1	66 v 3 kk
1975	0,916	8,4	66 v 4 kk
1976	0,914	8,6	66 v 5 kk
1977	0,912	8,8	66 v 6 kk
1978	0,912	8,8	66 v 8 kk
1979	0,91	9,0	66 v 9 kk
1980	0,908	9,2	66 v 10 kk
1981	0,905	9,5	66 v 11 kk
1982	0,903	9,7	67 v
1983	0,904	9,6	67 v 2 kk
1984	0,902	9,8	67 v 3 kk

Syntymä- vuosi	Elinaikakerroin	Elinaikakertoimen leikkaus kuukausieläkkeessä, %	Alin vanhuuseläkeikä
1985	0,9	10,0	67 v 4 kk
1986	0,898	10,2	67 v 5 kk
1987	0,897	10,3	67 v 6 kk
1988	0,895	10,5	67 v 7 kk
1989	0,893	10,7	67 v 8 kk
1990	0,892	10,8	67 v 9 kk
1991	0,89	11,0	67 v 10 kk
1992	0,889	11,1	67 v 11 kk
1993	0,887	11,3	68 v
1994	0,886	11,4	68 v 1 kk
1995	0,884	11,6	68 v 2 kk
1996	0,883	11,7	68 v 3 kk
1997	0,882	11,8	68 v 4 kk
1998	0,881	11,9	68 v 5 kk
1999	0,88	12,0	68 v 6 kk
2000	0,879	12,1	68 v 7 kk
2001	0,878	12,2	68 v 8 kk
2002	0,877	12,3	68 v 9 kk
2003	0,873	12,7	68 v 9 kk
2004	0,872	12,8	68 v 10 kk
2005	0,872	12,8	68 v 11 kk

Lähteet

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vuoden 2023 tuloveroasteikosta ja eräiden tuloverotusta koskevien säännösten muuttamisesta ja kumoamisesta. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_153+2022.aspx

Kansaneläkelaitos. <http://www.kela.fi>

Kansaneläkelaki 568/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070568>

Laki takuueläkkeestä 20.8.2010/703. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100703>

Työeläkelakipalvelu – ohjeistot. Eläketurvakeskus. <http://www.tyoelakelakipalvelu.fi>

Verohallinto. Eläketulon verotus. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48865/elaketulon-verotus6/>

Verohallinto. Verohallinnon päätös ennakonpidätysprosenttien laskentaperusteista eläkettä ja eläkkeensaajan palkkatuloa varten sekä ennakonkannossa määrättävän ennakoveron laskentaperusteista vuodelle 2023. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/paatokset/47176/verohallinnon-p%C3%A4%C3%A4tt%C3%B6s-ennakonpid%C3%A4tysprosenttien-laskentaperusteista-el%C3%A4kett%C3%A4-ja-el%C3%A4kkeensaajan-palkkatuloa-varten-sek%C3%A4-ennakonkannossa-m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4tt%C3%A4v%C3%A4n-ennakoveron-laskentaperusteista-vuodelle-2023/>

Verohallinto. Verohallinnon päätös ennakonpidätysprosenttien laskentaperusteista palkkatuloa varten ja ennakonkannossa määrättävän ennakoveron laskentaperusteista vuodelle 2023 <https://vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/paatokset/47363/verohallinnon-p%C3%A4%C3%A4tt%C3%B6s-ennakonpid%C3%A4tysprosenttien-laskentaperusteista-palkkatuloa-varten-ja-ennakonkannossa-m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4tt%C3%A4v%C3%A4n-ennakoveron-laskentaperusteista-vuodelle-2023/#4.5-verosta-teht%C3%A4v%C3%A4t-v%C3%A4hennykset>

Verohallinto. Verotettavan tulon laskeminen henkilöverotuksessa. <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/49038/verotettavan-tulon-laskeminen-henkil%C3%B6verotuksessa5/>

Eläketurvakeskuksen
raportteja

Kokonaiseläke 2023

Katsaus työeläkkeen, kansaneläkkeen ja verotuksen
määräytymiseen

Katsauksessa on koottu yhteen kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytyminen vuonna 2023. Työeläkkeen, kansaneläke-etuksien sekä eläkkeiden verotuksen määräytyminen vaikuttavat kaikki osaltaan käteen jäävään nettoeläkkeeseen. Katsauksen esimerkkilaskelmat ja kuvat havainnollistavat kokonaiseläkkeen muodostumista eri tulotasoilla. Erilaisten verovähennysten ja maksujen seurauksena käteen jäävä tulo määräytyy eläkkeensaajalla ja palkansaajalla eri tavoin. Katsauksessa on vertailtu eläkkeensaajan ja palkansaajan verotusta ja maksuja ja käsitelty myös eläkkeensaajan palkkatulon verotusta.

Eläketurvakeskuksen raportteja

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Raportteja-sarjassa julkaistaan eläketurvan arviointia ja kehittämistä palvelevia katsauksia, selvityksiä ja laskelmia.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN